

Dönem : 2
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 799

**Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kanun tasarısı ve Ticaret,
Maliye ve Plân komisyonlarından 6 şar üyeden kurulu Geçici
Komisyon raporu (1/606)**

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 838/370

18 . 1 . 1969

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 16 . 1 . 1969 tarihinde kararlaştırılan «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

«Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu» tasarısının gerekçesi

I

Yeni bir kanunun hazırlanmasını gerektiren hukukî ve ekonomik sebepler

HUKUKİ SEBEPLER :

1715 sayılı «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası» Kanunu, 30 Haziran 1930 gününde yürürlüğe konulmuştur. 38 yılı bulan uygulama devresinde, bu kanun, ekonomik hayatta meydana gelen gelişmeler sebebiyle 22 defa değişikliğe uğramış, ancak bu değişiklikler aynı devre içinde Merkez Bankacılığının geçirdiği istihale ve eriştiği tekâmüle uygun bir seviyede olmamış, özellikle, teşkilât, organlar ve para - kredinin düzenlenmesi konusunda yeterli hükümler getirememiştir.

Bu kanun tasarısının amacı, Merkez Bankası teşkilâtında, bankanın görevlerine uygun değişiklikler yapmak, para ve kredi alanındaki sorumluluk ve yetkilerini artırmak, emisyon müessesesi olan bankaya, millî ekonomi içindeki fonksiyonunu, bilhassa plânlı kalkınma devresinde, istikrar içinde süratle kalkınmayı gerçekleştirebilecek surette yerine getirmesini sağlayacak, bugünkü ve yarınki Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verebilecek milletlerarası merkez bankacılığı esas ve tabakatına uygun bir yön vermektir.

Yukarıki sebepler ve 1715 sayılı Kanunun mütaaddit değişikliklere mâruz kalması, bu kanuna bâzı maddeler eklenmiş olması, bâzı maddelerinin yürürlükten kaldırılmış bulunması ve bir kısım maddelerinin de, ihtiva ettikleri hükümler itibarıyla, zamanla hayatîyetini kaybetmiş bulunmaları yüzünden, kanunda sistem ve insicam kalmamıştır.

Mezkûr sebeplerle, bu kanunun tadili yoluna gidilmeyip 1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu yerine geçmek üzere, yeni bir kanun tasarısı hazırlanması, yukarıki mahzurları da ortadan kaldıracağı cihetle daha uygun görülmüştür.

EKONOMİK SEBEPLER :

Merkez bankalarının geniş mânada temel görevleri, «para ve kredi politikasını, Hükümetçe izlenen ekonomik hedeflere uygun bir tarzda gerçekleştirmeye çalışmak» şeklinde belirtilebilir.

Dünyada, paranın karşılığı olarak altın esasının terk edilmesi, 1930 yılından ve bilhassa, İkinci Dünya Savaşından sonra hükümetlerin genel ekonomik politikalarının gerçekleşmesinde, nakdî idare tedbirlerine olan ihtiyacı ve para kredi politikalarının önemini artırmıştır.

Para - kredi politikasında, esas alınan iki hedeften birincisi, millî para değerini korumak ve bunu temin etmek maksadiyle, para hacmini konjonktüre göre ayarlamak; ikincisi, kredileri, millî ekonominin yararına ve Devletçe izlenen amaçlara göre yöneltmektir.

Böylece, merkez bankalarının tedavülü tanzim ve murakabe görevleri genişlemiş ve görevlerin ifası için, gerekli vasıtalar gelişmiş ve bunlara yenileri ilâve edilmiştir.

Hükümetler, bütçe ve Devlet borçları alanında izledikleri genel politika ve Hazine mevcutlarının kullanılış şekli ile para - kredi hareketleri üzerinde tesirler icra etmekte ve bu durum, merkez bankalarının izledikleri politikaya müessir olmaktadır.

Bu itibarla, malî politika ile para - kredi politikası arasında tam bir koordinasyon sağlanması büyük önem taşır.

Para - kredi politikasının uygulanmasında ve kontrolunda yetki ve sorumlulukların değişik merci ve kuruluşlarda olması ve Merkez Bankasının sadece klâsik ve mahdut kontrol imkânlarına sahip bulunması, bankanın para ve kredi politikasının uygulanmasında ve kontrolunda tam etken olmasını önlemektedir. Bilhassa, para ve kredi konusunda birtakım görev ve yetkiler Banka Kredilerini Tanzim Komitesine verilmiştir. Oysa, sözü edilen komite, kuruluş ve terakküp tarzı itibariyle ekonomik gidişi gereği gibi ve süratle takibedememektedir. Bu sebeple, gerek yetki ve sorumlulukları bir elde toplamak ve gerekse para ve kredi konusundaki uygulamanın bir mercide toplanmasını sağlamak maksadiyle komitenin görev ve yetkileri Merkez Bankasına devredilmiş bulunmaktadır.

Gerçekten, para - kredi politikasını uygulama ve kontrol sorumluluğunu taşıması öngörülen Merkez Bankasında bu yetkilerin toplanması, para -kredi konusunda gerekli tedbirlerin süratle alınmasını sağlayacaktır.

Ancak, ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek faiz oranları ve temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların malliyet ve âzamî hadlerinin ve mevduatta vâde müddetlerinin tâyini ve bunların yürürlük zamanlarının tesbiti ile umumi dispo-nibilite ve mevduat karşılıkları oranlarının belirtilmesi konusunda Merkez Bankasına alınacak kararların, Yüksek Plânlama Kurulunun uygun mütalâası ile Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulması öngörülmüştür.

Merkez Bankası, bu kanun tasarısı ile, gerek kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek, gerek bankalara verdiği reeskont kredilerinin ekonomik hedeflere göre kullanılarak kullanılmadığını tesbit edebilmek için bankalardan lüzumlu bilgi ve belgeleri istemek yetkisine ilâveten bankalar mezdinde bu yönde incelemelerde bulunmak salâhiyetine de sahip kılınmakta ve gerektiğinde, Maliye Bakanlığında bu konularda mütalâasını bildirmek imkânı sağlanmış bulunmaktadır. Böylece, bankaların kredilerinde ve genel olarak plâsmanlarında takibettikleri politikaların izlenmesi, bankaların iyi ve sağlam bir şekilde çalışmalarına yön verecektir.

II

Tasarının getirdiği yenilikler ve sebepleri

Tasarı, Merkez Bankasına para ve kredinin tanzimi konusunda getirdiği bu hükümlere ilâveten, bankanın kendi kredi işlemleri bakımından da istikrar içinde gelişme prensibine uygun önemli yenilikler getirmektedir ki, bunları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

Bu tasarı ile Merkez Bankacılığımıza getirilen yeniliklerden biri, orta vâdeli reeskont ve avans işlemleridir.

Birinci Cihan Harbini mütaakıp başlıyan ve 45 senedir devam edegelen teknik ve ekonomik gelişmeler, yeni problemler ve ihtiyaçlar ortaya çıkarmış, orta vâdeli kredinin doğmasına âmil olmuştur.

Bilhassa İkinci Dünya Savaşında üretim araçlarının bir kısmı hasara uğramış ve bir kısmı da demode hale gelmişti. Bu sebeple harb sonrası Avrupa'sında sınaî tesislerin imarı, tevsii, modernleştirilmesi ve yeni tesislerin ihdası zarureti ortaya çıkmıştı.

Bu durum muvacehesinde bilhassa Fransa'da orta vâdeli kredi mekanizması yeniden organize edilmiş ve bu mekanizmada Merkez Bankası önemli bir rol almıştır. Ayrıca iş ve mevduat bankalarının bir kısım imkânları ve para piyasasının kaynakları, haemî önemli miktarda artan bu muamelelere tevcih olummuştur.

Orta vâdeli kredi, ihtiyaca ve kullanılış maksadına göre çeşitli şekiller arz etmekte ve sınaî kalkınmanın âmillerinden biri sayılmaktadır. Orta vâdeli kredi, aynı zamanda gelişmiş olan ekonomilerin çeşitli alanlarında teçhizatlanma ve modernleştirme işlerinin tahakkukunda ve dış piyasalarda rekabet edebilmek ve daha geniş bir şekilde yer alabilmek için ihracat muamelelerinin muhtacolduğu finansmanların temininde de önemli bir rol oynamaktadır.

Bu itibarla, kalkınma devresine girmiş olan memleketimizde de, gelişmekte olan sanayi, orta vâdeli kredive olan ihtiyacı artırmış ve bu sahada çalışan kredi müesseseleri, artan bu ihtiyaca cevap verecek hacimde malî kaynaklarla teçhiz edilememiştir. Birçok ticaret bankalarımız kısa vâdeli kaynaklarını bu sahaya, vâdenin uzunluğu dolayısıyla yöneltememektedirler. Bu durum, Merkez Bankasının orta vâdeli kredi sahasında aktif bir rol alması ve bu sahayı takviye etmesi zaruretini doğurmuştur. Bu sebeple, tasarının 46 nci maddesiyle Merkez bankasına orta vâdeli senetlerin reeskonta veya avansa kabulü hususunda yetki verilmiştir.

Açık piyasa işlemleri de, bu tasarı ile Merkez Bankacılığımıza getirilen önemli yeniliklerden biridir.

Mâlum olduğu üzere, Hükümetler ve emisyon müesseseleri, ekonominin ihtiyacı olan iştirâ gücünün haemini, muhtelif mekanizmaların istimali suretiyle ayarlamaktadırlar. Bu mekanizmalardan başlıcaları, mevduat karşılıkları ve disponibilitè oranlarının ayarlanması, Devlet harcamalarının seyri, iskonto faizi politikası ve reeskont muameleleridir. Halen Merkez Bankamızın tedavül haeminin ayarlanmasında kullandığı vasıtalar iskonto faizi politikası ve reeskont muameleleridir. Aneak bu vasıtalar, ağır işliyen bir sistemdir. Zaman zaman, piyasada, ekonomi içi veya dışı etkenlerle likidite darlığı veya bolluğu hissedilmektedir. Bu gibi durumların ekonomimize fazla tahribat vârmadan giderilebilmesi, Merkez Bankasının elinde, piyasaya süratle müdahale edebilecek, gerektiğinde piyasaya acele iştirâ gücü zerkebilecek veya piyasada bulunan likidite fazlasını süratle massedebilecek vasıtaların bulunmasına bağlıdır. Reeskont mekanizması, yukarıda da işaret edildiği üzere ağır işliyen bir sistem olduğundan, ileri Batı memleketlerinde olduğu gibi, Merkez Bankamızın da ihtiyaç vâkuunda açık piyasa (Open Market) işlemleri yapma yetkisi ile teçhizi gerekmektedir.)

Bu sebeple tasarının 52 nci maddesi sevk edilmek suretiyle bankanın, 45 nci maddenin (a) ve (b) bendlerindeki 120 gün ve 9 ay vâdeli senetlerle, Devlet iç istikrazı kamu idare ve müesseseleri ve ödenmiş sermayesi en az 20 milyon Türk lirası olan anonim şirketlerin borsada kayıtlı tahvillerini alıp satabileceği hükme bağlanmıştır.

Maddenin (b) bendindeki tahvil alım - satımı ile ilgili hüküm, memleketimizde henüz gelişmemiş olan sermaye piyasasının kurularak çalışmaya başlamasından sonra işliyebilecektir.

1715 sayılı Kanununun 34 nci maddesinin 3 nci fıkrasında bankanın alıp satabileceği tahviller, bankanın ödenmiş sermaye ve ihtiyat akçeleri toplamının yarısı gibi çok cüzi bir limit ile sınırlandırılmış idi. Tasarının 52 nci maddesinin son fıkrasında ise açık piyasa işlemlerinin miktarının, banka sermaye ve ihtiyat akçeleri toplamının beş mislini geçmemek üzere banka meclisince tesbit

olunacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca bu işlemlerin Hazineye veya kamu idare ve müesseselerine kredi yardımı amacıyla yapılamıyacağı da sarahaten belirtilmiştir.

Tasarının 5 nci ve geçici 8 nci maddeleri ile bankanın sermayesinin 15 milyon liradan 25 milyon liraya çıkarılması ve artırılan 10 milyon liraya tekabül eden hisse senetlerinin tamamının (A) grupuna tahsis edilmesi suretiyle, diğer memleketler Merkez Bankaları sermayelerindeki Devlet üstünlüğü genel prensibine uyulmuştur.

Gerçekten Merkez Bankasının, para - kredi politikasının hazırlanmasında etkili ve Hükümete yardımcı olması gerektiğinden, bankanın, bu politikanın uygulanmasındaki görev ve yetkileri tasarı ile ehemmiyetli bir surette artırılmış ve buna muvazi olarak, Hükümetin sermaye ve dolayısıyla yönetimde daha etkili olması sağlanmıştır.

Tasarının 51 nci maddesinde, 1715 sayılı Kanunun kamu sektörü müesseselerine Hazine kefaletini haiz bonolar karşılığında kredi verilmesini icabettiren âmir hüküm kaldırılmakta, iktisadi kamu müesseselerinin mahsul ve hammadde alımlarının finansmanı için bu müesseselerin 9 ay vâdeli bono veya Hazine kefaletini haiz bonolarının reeskonta alınması veya bunlar karşılığında avans verilmesi bankanın ihtiyarına bırakılmakta ve banka, bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisi ile teçhiz edilmektedir.

Bu müesseselere, çıkaracakları Hazine kefaletini haiz tahviller karşılığında, avans verilmesine cevaz veren hükme de tasarıda yer verilmemiştir. Merkez Bankasının bu muamelelerden mütevellit alacaklarının tasfiyesi için tasarıda ayrı bir hüküm sevk edilmiştir.

Bilindiği gibi, bütçe gelirlerinin tahsilâtı, bu gelirlerden bir kısmının kanuni tahsil devreleri ve bir kısmının da tekemmüllerinin gerektirdiği iktisadi faaliyetlerin mevsim ve zamanları itibarıyla, bütçe harcamalarına muvazi bir seyir takibedememektedir. Binaenaleyh, Hazinesinin, bu sebepten doğan geçici zamanlardaki nakit ihtiyacını karşılayacak başka kanuni imkânlara sahip kılması, bir zaruret ve ihtiyacın neticesidir.

Halen Hazinesinin, mâruz sebeplerden doğan nakit ihtiyacını karşılayan üç imkânı mevcuttur.

Bunlardan birincisi, her yıl bütçe kanunlarıyla verilen yetkiye dayanarak banka ve kurumların yatırdıkları paralara karşılık çıkarılan Hazine bonolarıdır. Altı ay vâdeli olan bu bonolar, ibrazında vâdelerinden evvel ödenmek imkânına da sahip bulunmaktadır. Fakat memleketimizde gelişmiş bir para piyasası mevcudolmadığından bu bonoların satışı mahdut ölçüde kalmakta, pek nadir olarak tanınan limite yaklaşmaktadır.

İkincisi, 1715 sayılı Kanunun 38 nci maddesinin verdiği yetkiye dayanarak çıkarılan 9 ay vâdeli Hazine bonolarıdır. Bunun limiti, Merkez Bankası sermayesi ile yedek akçeleri toplamının üç misline kadardır. İhdas maksadı, gelecek yıllara geçici sözleşmeler dolayısıyla bütçelere konulan ödenekler dışında yaptırılan işler karşılığı tanzim edilen bu bonoların bankalar kanalı ile reeskont ettirilmesi suretiyle kullanılmakta olan bu kredi, plânlı kalkınma dönemine girildikten sonra yatırımların yıllık programlar ve ona uygun olarak hazırlanan bütçeler çerçevesinde yapılması gerektiğinden, yeni tasarıda yer almamıştır.

Üçüncüsü, Merkez Bankasının Hazineye kısa vâdeli avansıdır. Bu avans limiti, 27 . 4 . 1955 tarih ve 6544 sayılı Kanunla, cari yıl bütçe giderleri toplamının % 15 ine çıkarılmış, 24 . 2 . 1961 tarih ve 260 sayılı Kanunla % 5 e indirilmiş ve son olarak 29 . 4 . 1965 tarih ve 583 sayılı Kanunla % 10 a çıkarılmıştır. Tasarıda bu oranın tekrar % 15 e çıkarılması öngörülmektedir.

Bilindiği gibi, zamanımızda Devlet bütçesi, çeşitli sebeplerle memleket ekonomisinde meydana gelecek durgunluk hallerinde ekonomik faaliyetleri canlandırmak için diğer bir kısım para - kredi tedbirleri ile birlikte başvurulacak bir vasıta hüviyetini de taşımaktadır. Böyle zamanlarda Hükümetlere alınacak para - kredi tedbirleriyle, bir taraftan normal iktisadi faaliyetler teşvik edilirken, diğer taraftan kamu sektörü harcamalarının da hızlandırılması gerekmektedir. Kamu sektörü ise, bu fonksiyonunu Devlet bütçesi kanalıyla Hazinesinin nakit imkânları ölçüsünde gerçekleştirilebilecektir.

Bu sebeplerle bir taraftan, Hazine plâsman bonoları tatbikatının nakit ihtiyacına cevap vermemesi, diğer taraftan Merkez Bankasına yapılagelmekte olan Hazine bonoları reeskontuna bu tasarı ile nihayet verilmiş olması dolayısıyla, Hazinesinin nakit ihtiyacını karşılayabilecek yegâne imkânın kısa vâdeli avanstan ibaret kalması müvacehesinde, bu avans limitinin yukarıda ayrıca izah edilen sebebe binaen artırılması uygun görülmüştür.

.Diğer taraftan, 1715 sayılı Kanununun 38 ve 39 ncu maddeleri, Hazine kefaletini haiz bonolar ve Hazine kefaletini haiz tahviller karşılığında yapılacak emisyon limitinin tesbitini, sermayeleri 4 milyondan aşağı olmıyan millî bankalar temsilcilerinden kurulu bir komiteye vermiş, ticari, sınai ve zirai senetlerle küçük esnaf ve madenci senetleri ve Hazine bonoları iskontosu karşılığında yapılabilecek emisyon limitinin ise, ödenmiş sermayeleri 4 milyon liradan aşağı olmıyan bütün bankaların temsilcilerinden kurulu ikinci bir komite tarafından tesbitini derpiş etmiştir. Tasarı ile sevk edilen hükümlerin bir icabı olduğundan tasarıda bu komitelere yer verilmemiş, emisyon limitlerinin tesbitinin, Bankanın kendi yetki ve sorumluluğuna bırakılması uygun görülmüştür.

Tasarının getirdiği önemli diğer bir yenilik de «Güvernörlük» müessesesidir. Merkez bankalarının birbirleri arasındaki sıkı ilişünâbetleri ve hepsinin çeşitli Milletlerarası teşekküllerde üye bulunmaları dolayısıyla, devamlı dış temsil ve temas durumlarında benzerlik zorunluluğu ve ortaya çıkan protokal meseleleri, modern emisyon müesseselerinde olduğu üzere, «Genel müdürlük» teşkilâtı yerine «Güvernörlük» kuruluşu ihtiyacını öteden beri duyurmuştur. Bu itibarla tasarının 25 nci ve mütaakıp maddelerinde genel müdürlük yerine güvernörlük teşkilâtı ikâme edilmiştir.

Tasarının personel statüsü ile ilgili 32 nci madesi ile, «Banka memuru» deyimini tarif edilmiş, ayrıca bir emisyon müessesesi olan ve istikrar istiyen Merkez Bankasının bu hizmetinin ekonomik hayatta arz ettiği önem, Devletin iç ve dış ödemelerinin zamanında ve inkıtasız icrası zarureti göz önünde tutularak, banka memurlarının kurduğu veya kuracakları sendikaların, üyelerinin grev yapma yetkisi bulunmıyan Devlet Personeli Sendikası mahiyetinde olduğu ve 624 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacaklarına dair bir hüküm sevk edilmiştir.

Bu kanunla bankaya verilen ihtisas fonksiyonlarının gereği gibi yerine getirilebilmesini, memleketin ekonomik kalkınmasında uhdesine düşen önemli görevlerin ehliyetle yapılmasını ve müessesenin normal gelişmesini gerçekleştirebilecek meslekî formasyonu haiz kalifiye ve uzman eleman ihtiyacını sağlayabilmek maksadıyla, tasarıda bankanın kendi bünyesine uygun bir personel ücret rejimi ihdas edilmiştir. Bu rejimle ilgili 33 ncu maddede, güvernör ve güvernör yardımcılarının aylık ücret ve temsil ödeneklerinin Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit olunması, diğer personelin aylıklarının ise, kendilerini atamaya yetkili banka mercilerince, Bakanlar Kurulunca tesbit olunan yukarıda mezkûr ücretler göz önünde bulundurulmak suretiyle tâyin olunması hükme bağlanmıştır.

Ayrıca Bankaya verilen vazifelerin genişlik ve ehemmiyeti, iktisat, maliye ve hukuk alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi kimselerden faydalanılma zarureti ve bu gibi kişilerin kendi durumları itibariyle Bankaya memur olarak intisaplarının da mümkün olamayacağı ahval nazara alınarak, gerektiğinde, bu gibilerden sözleşmeli personel olarak faydalanılması 32 nci maddede derpiş olunmuştur.

Tasarının 35 nci maddesinde Banka mensuplarının sır saklama mecburiyetleri ile ilgili birinci fıkra hükmü, her ne kadar 7129 sayılı Bankalar Kanununun 74 ncu maddesinde de mevcut ise de, Banka mensuplarının görevlerini yapmaları esnasında muttali olabilecekleri sırların ehemmiyeti nazara alınarak, sır saklama mecburiyetinin Bankadan ayrılma halinde üç yıllık normal müddetle sınırlandırılmıyarak, devamlı hale sokulması öngörülmüştür. Mezkûr 35 nci maddenin 3 ncu fıkrası Banka mensuplarının vazifelerini ifa sırasında, Bankaya verebilecekleri zararlar nazara alınarak sevk edilmiştir. Özel Hukuk tüzel kişisi olan bankanın mensupları ceza bakımından memur kapsamına girmediklerinden, bu gibi fiilleri «haksız fiil» ve «emniyeti suiüstimal» sayılacaktır.

Halen tedavülde bulunan banknotlar üzerinde 1715 sayılı Kanuna göre çıkarılmış olduğu belirtilmiştir. Tasarı kanuniyet kesbederek yürürlüğe girdiği tarihte tedavülde bulunan banknotların geçerliliği hakkında her hangi bir tereddüde mahal vermemek üzere, bunların yeni bir emisyonla tebdil edilinceye kadar, bu kanun hükümlerine tabi olarak tedavülde kalacağı geçici 6 ne maddede belirtilmiştir.

Bu tasarrımın kanuniyet kespetmesi ile Merkez Bankası aynen devam edeceği cihetle, tasarrımın yürürlüğe girdiği günde 1715 sayılı Kanun yerine kaim olacağı 70 ne maddede belirtilmiştir.

Tasarrımın yürürlüğe girmesi ile, gerek hukukî bünyesi, gerekse hukuk ve vebeleri aynen baki kalacak olan Banka, tasarrımın getirdiği önemli yeni hükümlerle görevini ifaya devam edecektir.

Yukarıdan beri yeni bir Merkez Bankası Kanununun hazırlanmasını gerektiren hukukî ve ekonomik sebepler, yeni tasarrımın getirdiği yenilikler ve sebepleri izah olunmuştur. Tasarrımın hazırlanmasında, modern Merkez Bankacılığına hâkim olan anaprensipier, ileri Batı memleketlerinin Merkez Bankaları statüleri, memleketimizin arz ettiği özellikler ve 1715 sayılı Kanunun 38 yıllık tatbikatında görülen aksaklıklar göz önünde tutulmuştur.

Geçici Komisyon Raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No: 1/606
Karar No: 2

6 . 2 . 1969

Yüksek Başkanlığa

Hükümet tarafından 18 . 1 . 1969 tarih ve 71 - 838 sayı ile Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına gönderilen, «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kanun tasarısı» nın görüşülmesi için Millet Meclisi Genel Kurulunun 21 . 1 . 1969 tarihli 33 nü Birleşiminde, Geçici Komisyonumuzun kurulması kararlaştırılmıştır. Ticaret, Maliye ve Bütçe ve Plân Karma komisyonlarından tefrik olunan 6 şar üyeden olmak üzere toplam 18 üyeden meydana gelen Geçici Komisyonumuz, Millet Meclisi Sayın Başkanının 25 . 1 . 1969 tarihli çağrısı gereğince, 27 . 1 . 1969 tarihinde derhal toplanmış ve bu toplantıda Komisyonun Başkan, Başkanvekili, Sözcü, Kâtibini seçerek çalışmalarına başlamıştır.

Geçici Komisyonumuz, 29 . 1 . 1969 ve 30 . 1 . 1969 tarihlerinde iki defa toplanmış; bu toplantılarda sürekli ve yorucu bir çalışma yaparak tasarrımın görüşülmesini kısa zamanda ikmal etmiştir. Komisyon çalışmalarına, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genel Müdürü ve diğer ilgili mütehassis elemanları, Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ticaret ve Maliye bakanlıkları temsilcileri devamlı olarak iştirak etmişlerdir.

Tasarrımın tümü ve maddeleri hakkındaki görüşlerimiz aşağıda belirtilmiştir.

I - Tasarrımın tümü hakkında görüşlerimiz :

Ekonomik hayatın en ehemmiyetli konularından birisi de şüphesiz ki, para ve kredi işleridir. Bunun bir kolu olan reeskont muameleleri ise, ayrı bir özellik ve önem taşır.

Genel olarak Merkez Bankalarının vazife ve yetkileri, banknot ihraç etmek, son ikraz mercii olmak ve reeskont muameleleri yapmak, kredileri tanzim ve kontrol etmek, Devletin malî ve ekonomik müşavirliğini yapmak, bankaların takas, tasfiye ve münakale merkezi olmak, Devletin Hazine darlığı ve ticari bankaların nakit ihtiyatlarının muhafızlığını yapmak, altın ve döviz ihtiyatlarının muhafızlığı rolünü oynamaktır.

Memleketimizde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 11 . 6 . 1930 tarih ve 1715 sayılı Kanunla, banknot ihraçı imtiyazını munhasıran haiz olmak üzere anonim bir şirket halinde tesis edilmiş ve 3 Ekim 1931 tarihinde Ankara'da faaliyete geçmiştir.

Bidayeten, Bankanın ve banknot ihraçı imtiyazının müddeti 30 yıl olarak tâyin edilmiş ise de, bilâhara bu müddet, 6544 sayılı Kanunla, bitmesine beş yıl kalıncaya kadar temdit edilebilmek üzere 1999 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

Banka, memleketin ekonomik gelişmesine yardım gayesi ile tesis edilmiş olup, görevi, kanunun ikinci maddesinde belirtildiği üzere :

1. İskonto fiyatını tesbit ve para piyasasını ve tedavülünü tanzim etmek,
2. Hazine muamelelerini yapmak,
3. Hükümetle müştereken Türk evrakı nakdiyesinin müstakbel istikrarına mâtuf bütün tedbirleri almaktır.

Sermayesi 15 milyon lira olan Bankanın merkezi Ankara'da olup, Türkiye'nin diğer şehirlerinde şube açabilir ve memleket içinde ve dışında muhabirler temin edebilir.

Banka, kanunu gereğince, Devletin dâhilde ve hariçte tahsilât ve tediyatını ve para nakil işlerini ifa etmekte; Hazineye kısa vâdeli avans hâbi açmakta; Devlet tahvili ve tediyeye edilmiş sermayesi asgari 4 milyon lira olan millî bankaların tahvillerini, sikke veya külçe halinde altınları, fiilen altına kabili tahvil eenebi dövizleri alıp satılmakta, ticari, sınai, zirai, küçük sanat erbabı ve esnaf senetlerini, Hazine bonolarını ve Hazine kefaletini haiz bono ve tahvilleri reeskont veya avansa kabul etmekte, Devlet tahvilleri ile borsa'da kayıtlı diğer sağlam tahviller mukabilinde avans verebilmekte, ücret mukabilinde esham ve tahvilâtı ve kıymetli eşya ve evrakı muhafaza ve idare etmekte, Merkez Bankalarının katıldığı milletlerarası malî teşekküllere Hükümetin muvafakati ile hissedar olabilmekte, Hazine, Mülhak Bütçeli İdareler, Özel İdare ve Belediyeler, kamu menfaatine hadim cemiyetler ve yarıdan fazla hissi Devlete ait şirketlerin tevdiatlarını muhafaza etmekte, döviz tevdiatı kabul ve karşılıklı, karşılıksız avans alabilmekte, altın ithal ve ihraç etmektedir.

A) Yeni bir kanunun sevkini gerektiren hukukî sebepler aşağıda işaret olunmuştur.

1715 sayılı «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası» Kanunu, 30 Haziran 1930 gününde yürürlüğe konulmuştur. 38 yılı bulan uygulama devresinde, bu kanun, ekonomik hayatta meydana gelen gelişmeler sebebiyle 22 defa değişikliğe uğramış, ancak bu değişiklikler aynı devre içinde Merkez Bankacılığının geçirdiği istihale ve eriştiği tekâmüle uygun bir seviyede olmamış, özellikle, teşkilât, organlar ve para - kredinin düzenlenmesi konusunda yeterli hükümler getirememiştir.

Bu kanun tasarısının amacı, Merkez Bankası teşkilâtında, Bankanın görevlerine uygun değişiklikler yapmak, para ve kredi alanındaki sorumluluk ve yetkilerini artırmak, emisyon müessesesi olan Bankaya, millî ekonomi içindeki fonksiyonunu, bilhassa plânlı kalkınma devresinde istikrar içinde süratle kalkınmayı gerçekleştirebilecek surette yerine getirmesini sağlayacak, bugünkü ve yarınki Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verebilecek milletlerarası merkez bankacılığı esas ve tabikatına uygun bir yön vermektedir.

Yukarıki sebepler ve 1715 sayılı Kanunun mütaaddit değişikliklere mâruz kalması, bu kanuna bâzı maddeler eklenmiş olması, bâzı maddelerin yürürlükten kaldırılmış bulunması ve bir kısım maddelerinin de, ihtiva ettikleri hükümler itibariyle, zamanla hayatiyetini kaybetmiş bulunmaları yüzünden, kanunda sistem ve insicam kalmamıştır.

Mezkûr sebeplerle, bu kanunun tadili yoluna gidilmeyip, 1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu yerine geçmek üzere, yeni bir kanun tasarısı hazırlanması, yukarıdaki mahzurları da ortadan kaldıracığı eyletle daha uygun görülmüştür.

B) Tasarının sevkinde göz önünde tutulan ekonomik sebepler ise şunlardır :

Dünyada, paranın karşılığı olarak altın esasına terk edilmesi, 1930 yılından ve bilhassa, İkinci Dünya Savaşından sonra Hükümetlerin genel ekonomik politikalarının gerçekleşmesinde, nakdi idare tedbirlerine olan ihtiyacı ve para - kredi politikalarının önemini artırmıştır.

Para - kredi politikasında, esas alınan iki hedeften birincisi, millî para değerini korumak ve bunu temin etmek maksadiyle, para hacmini konjoktüre göre ayarlamak; ikincisi, kredileri, millî ekonominin yararına ve Devletçe izlenen amaçlara göre yöneltmektir.

Böylece, Merkez Bankalarının tedavülü tanzim ve murakabe görevleri genişlemiş ve görevlerin ifası için, gerekli vasıtalar gelişmiş ve bunlara yenileri ilâve edilmiştir.

Memleketimizde, para - kredi politikasının uygulanmasında ve kontrolünde yetki ve sorumlulukların değişik merci ve kuruluşlarda olması ve Merkez Bankasının sadece klâsik ve mahdut kontrol imkânlarına sahip bulunması, Bankanın para ve kredi politikasının uygulanmasında ve kontrolünde tam etken olmasını önlemektedir. Bilhassa, para ve kredi konusunda birtakım görev ve yetkiler Banka Kredileri Tanım Komitesine verilmiştir. Oysa, sözü edilen Komite, kuruluş ve terekkiüp tarzı itibariyle ekonomik gödişi gereği gibi ve süratle takip edememektedir. Bu sebeple, gerek yetki ve sorumlulukları bir elde toplamak ve gerekse para ve kredi konusundaki uygulamanın bir mercide toplanmasını sağlamak maksadiyle Komitenin görev ve yetkileri Merkez Bankasına devredilmiş bulunmaktadır.

Gerçekten, para - kredi politikasını uygulama ve kontrol sorumluluğunu taşıması öngörülen Merkez Bankasında bu yetkilerin toplanması, para - kredi konusunda gerekli tedbirlerin süratle alınmasını sağlayacaktır.

Merkez Bankası, bu kanun tasarısı ile, gerek kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek, gerek bankalara verdiği reeskont kredilerinin ekonomik hedeflere göre kullanırılıp kullanılmadığını tesbit edebilmek için bankalardan lüzumlu bilgi ve belgeleri istemek yetkisine ilâveten bankalar nezdinde bu yönde incelemelerde bulunmak salâhiyetine de sahip kılınmakta ve gerektiğinde, Maliye Bakanlığına bu konularda mütalâasını bildirmek imkânı sağlanmış bulunmaktadır. Böylece bankaların kredilerinde ve genel olarak plâsmanlarında takibettikleri politikaların izlenmesi, bankaların iyi ve sağlam bir şekilde çalışmalarına yön verecektir.

C) Tasarının getirdiği önemli yeniliklere gelince :

Tasarı, Merkez Bankacılığımıza para ve kredinin tanzimi konusunda getirdiği bu hükümlere ilâveten, Bankanın kendi kredi işlemleri bakımından da istikrar içinde gelişme prensibine uygun önemli yenilikler getirmektedir ki, bunları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

Bu tasarı ile Merkez Bankacılığımıza getirilen yeniliklerden biri, orta vâdeli reeskont ve avans işlemleridir.

Orta vâdeli kredi, ihtiyaca ve kullanılış maksadına göre çeşitli şekiller arz etmekte ve sinai kalkınmanın âmillerinden biri sayılmaktadır. Orta vâdeli kredi, aynı zamanda gelişmiş olan ekonomilerin çeşitli alanlarında teçhizatlanma ve modernleştirme işlerinin tahakkukunda ve dış piyasalarda rekabet edebilmek ve daha geniş bir şekilde yer alabilmek için ihracat muamelelerini muhtacolduğu finansmanların temininde de önemli bir rol oynamaktadır.

Bu itibarla, kalkınma devresine girmiş olan memleketimizde de, gelişmekte olan sanayi, orta vâdeli krediye olan ihtiyacı artırmış ve bu sahada çalışan kredi müesseseleri, artan bu ihtiyaca cevap verecek hacimde malî kaynaklarla teçhiz edilememiştir. Birçok ticaret bankalarımız kısa vâdeli kaynaklarını bu sahaya, vâdenin uzunluğu dolayısıyla yöneltememekteyiz. Bu durum, Merkez Bankasının orta vâdeli kredi sahasında aktif bir rol alması ve bu sahaya takviye etmesi zaruretini doğurmuştur. Bu sebeple, tasarının 46 ncı maddesiyle Merkez Bankasına, orta vâdeli senetlerin reeskonta veya avansa kabulü hususunda yetki verilmiştir.

Açış piyasa işlemleri de, bu tasarı ile Merkez Bankacılığımıza getirilen önemli yeniliklerden biridir.

Malûm olduğu üzere, hükümetler ve emisyon müesseseleri, ekonominin ihtiyacı olan işira gücünün hacmini, muhtelif mekanizmaların istimali suretiyle ayarlamaktadırlar. Bu mekanizmalardan başlıcaları, mevduat karşılıkları ve dispoñibilite oranlarının ayarlanması, Devlet harcamalarının seyri, iskonto faizi politikası ve reeskont muameleleridir. Halen, Merkez Bankamızın tedavül

hacminin ayarlanmasında kullandığı vasıtalar, iskonto faizi politikası ve reeskont muameleleridir. Ancak, bu vasıtalar ağır işliyen bir sistemdir. Zaman zaman, piyasada, ekonomi içi veya dışı etkenlerle likidite darlığı veya bolluğu hissedilmektedir. Bu gibi durumların ekonomimize fazla tahribat yapmadan giderilebilmesi, Merkez Bankasının elinde, piyasaya süratle müdahale edebilecek, gerektiğinde piyasaya acele iştiracı gücü zerk edebilecek veya piyasada bulunan likidite fazlasını süratle massedebilecek vasıtaların bulunmasına bağlıdır. Reeskont mekanizması, yukarıda da işaretil edildiği üzere ağır işliyen bir sistem olduğundan, ileri Batı memleketlerinde olduğu gibi, Merkez Bankamızın da ihtiyaç vukuunda açık piyasa (Open Market) işlemleri yapma yetkisi ile teşhizi gerekmektedir.

Bu sebeple, tasarının 52 nci maddesi sevk edilmek suretiyle bankanın, 45 nci maddenin (a) ve (b) bendlerindeki 120 gün ve 9 ay vâdeli senetlerle, Devlet İç İstikrazı, kamu idare ve müesseseleri ve anonim şirketlerin borsada kayıtlı tahvillerini alıp satabileceği hükme bağlanmıştır.

Tasarının 5 nci ve geçici 8 nci maddeleri ile bankanın sermayesinin 15 milyon liradan 25 milyon liraya çıkartılması ve artırılan 10 milyon liraya tekabül eden hisse senetlerinin tamamının (A) grupuna tahsis edilmesi suretiyle, diğer memleketler Merkez Bankaları sermayelerindeki Devlet üstünlüğü genel prensibine uyulmuştur.

Tasarının 51 nci maddesinde, 1715 sayılı Kanunun kamu sektörü müesseselerine Hazine kefaletini haiz bonolar karşılığında kredi verilmesini icabettiren âmir hüküm kaldırılmakta, İktisadi Kamu Müesseselerinin mahsul ve hammadde alımlarının finansmanı için bu müesseselerin 9 ay vâdeli bono veya Hazine kefaletini haiz bonolarının reeskonta alınması veya bunlar karşılığında avans verilmesi, bankanın ihtiyarına bırakılmakta ve banka, bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisi ile teşhiz edilmektedir.

Bu müesseselere, çıkaracakları Hazine kefaletini haiz tahviller karşılığında, avans verilmesine cevaz veren hükme de tasarıda yer verilmemiştir. Merkez Bankasının bu muamelelerden mütevellit alacaklarının tasfiyesi için tasarıda ayrı bir hüküm sevk edilmmiştir.

Bilindiği gibi, bütçe gelirlerinin tahsilâtı, bu gelirlere bir kısmının kanuni tahsil devreleri ve bir kısmının da tekemmüllerinin gerektirdiği iktisadi faaliyetlerin mevsim ve zamanları itibarıyla, bütçe harcamalarına muvazi bir seyir takibedememektedir. Binaenaleyh, Hazinesinin, bu sebepten doğan geçici zamanlardaki nakit ihtiyacını karşılayacak başka kanuni imkânlarla sahip kılması, bir zaruret ve ihtiyacın neticesidir.

Halen Hazinesinin, mâruz sebeplerden doğan nakit ihtiyacını karşılayan üç imkânı mevcuttur.

Bunlar, her yıl bütçe kanunlarıyla verilen yetkiye dayanılarak çıkarılan ve banka ve kurumlarca satın alınan Hazine plâsman bonoları; 1715 sayılı Kanunun 38 nci maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak çıkarılan Hazine bonoları ve Merkez Bankasının Hazineye açtığı kısa vâdeli avanstır.

Bu avans limiti, 1715 sayılı Kanunun ilk şeklinde, cari yıl genel bütçe masraf yekûnunun % 5 i iken, 27 . 4 . 1955 tarih ve 6544 sayılı Kanunla, cari yıl bütçe giderleri toplamının % 15 ine çıkarılmış, 24 . 2 . 1961 tarih ve 260 sayılı Kanunla yeniden % 5 e indirilmiş ve son olarak da 29 . 4 . 1965 tarih ve 583 sayılı Kanunla % 10 a çıkarılmıştır. Tasarıda bu oranın tekrar % 15 e çıkarılması öngörülmektedir.

Hazine plâsman bonoları tatbikatının nakit ihtiyacına cevap vermemesi, diğer taraftan Merkez Bankasınınca bu mevzudaki âmir hükümler çerçevesinde yapılagelmekte olan Hazine bonoları ve Hazine kefaletini haiz bonolar iskontosuna bu tasarı ile son verilmesi, Hazinesinin nakit ihtiyacını karşılayabilecek yegâne imkânın kısa vâdeli avanstaki ibaret kalması muvacehesinde, bu avans limitinin artırılması uygun görülmüştür.

Diğer taraftan, 1715 sayılı Kanunun 38 ve 39 ncu maddeleri, Hazine kefaletini haiz bonolar ve Hazine kefaletini haiz tahviller karşılığında yapılacak emisyon limitinin tesbitini, sermayeleri 4 milyondan aşağı olmayan milli bankalar temsilcilerinden kurulu bir komiteye vermiş; ticari, sınav ve zirai senetlerle küçük sanat erbabı, esnaf ve madenci senetleri ve Hazine bonoları iskontosunu

karşılığında yapılabilecek emisyon limitinin ise, ödenmiş sermayeleri 4 milyon liradan aşağı olmayan bütün bankaların temsilcilerinden kurulu ikinci bir komite tarafından tesbitini derpiş etmiştir. Tasarı ile sevk edilen hükümlerin bir icabı olduğundan, tasarıda bu komitelere yer verilmemiş, emisyon limitlerinin tesbitinin, bankanın kendi yetki ve sorumluluğuna bırakılması uygun görülmüştür.

Tasarının getirdiği önemli diğer bir yenilik de «Guvernörlük» müessesesidir. Merkez bankalarının birbirleri arasındaki sıkı işmünasebetleri ve hepsinin çeşitli milletlerarası teşekküllerde üye bulunmaları dolayısıyla, devamlı dış temsil ve temas durumlarında benzerlik zorunluluğu ve ortaya çıkan protokol meseleleri, modern emisyon müesseselerinde olduğu üzere, «Genel Müdürlük» teşkilâtı yerine «Guvernörlük» kuruluşu ihtiyacını öteden beri duyurmuştur. Bu itibarla, tasarının 25 nci ve mütaakıp maddelerinde genel müdürlük yerine Guvernörlük teşkilâtı ikame edilmiştir.

Tasarının personel statüsü ile ilgili 32 nci maddesi ile, «Banka memuru» deyimi tarif edilmiş, ayrıca bir emisyon müessesesi olan ve istikrar isteyen Merkez Bankasının bu hizmetinin ekonomik hayatta arz ettiği önem, Devletin iç ve dış ödemelerinin zamanında ve inkıtasız icrası zarureti göz önünde tutularak, banka memurlarının kurduğu veya kuracakları sendikaların, üyelerinin grev yapamayacakları maddede sarahaten belirtilmiştir.

Bu kanunla bankaya verilen ihtisas fonksiyonlarının gereği gibi yerine getirilebilmesini, memleketin ekonomik kalkınmasında uhdesine düşen önemli görevlerin ehliyetle yapılmasını ve müessesenin normal gelişmesini gerçekleştirebilecek meslekî formasyonu haiz kalifiye ve uzman eleman ihtiyacını sağlayabilmek maksadiyle, tasarıda bankanın kendi bünyesinde uygun bir personel ücret rejimi ihdas edilmiştir. Bu rejimle ilgili 33 ncü maddede, Guvernör ve Guvernör yardımcılarının aylık ücret ve temsil ödeneklerinin Bakanlar Kurulu kararıyla tesbit olunması, diğer personelin aylıklarının ise, kendilerini atamaya yetkili banka mercilerince, Bakanlar Kurulunca tesbit olunan yukarıda mezkûr ücretler göz önünde bulundurulmak suretiyle tâyin olunması hükme bağlanmıştır.

Yukarıdan beri yeni bir Merkez Bankası Kanununun hazırlanmasını gerektiren hukukî ve ekonomik sebepler, yeni tasarının getirdiği yenilikler ve sebepleri izah olunmuştur. Tasarının hazırlanmasında, modern Merkez Bankacılığına hâkim olan anaprensip, ileri Batı memleketlerinin Merkez bankaları statüleri, memleketimizin arz ettiği özellikler ve 1715 sayılı Kanunun 38 yıllık tatbikatında görülen aksaklıklar göz önünde tutulmuştur.

D) Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma plânlarında ve yıllık programlarda Merkez Bankacılığı ve yeni bir Merkez Bankası Kanunu hazırlanması ile ilgili hükümler şöyledir :

Birinci Beş Yıllık Plânda, doğrudan doğruya Merkez Bankacılığına temas olunmamakta ise de, Plânın, kredi politikası ile ilgili kısmında, kredilerin kalkınan ekonominin ihtiyaçlarına yetecek şekilde ayarlanması için gerekli müesseselerin kurulması veya mevcut müesseselerde reform yapılması öngörülmüştür.

Birinci Beş Yıllık Plânın 1966 ve 1967 yıllık programlarında, Merkez Bankasının kredi denetimi alanında etkisinin artırılması maksadiyle Banka Kanununda gerekli değişikliklerin yapılması öngörülmüş ve Bankaya, para-kredi politikasının yönetiminde koordinasyon sağlayabilecek yetkiler vermek amacıyla hazırlanacak tasarının aynı yıllar içinde kanunlaştırılmasına çalışılacağı belirtilmiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında ise, para politikasının, Plânın öngördüğü ilkelere göre etkili bir şekilde uygulanabilmesi için Merkez Bankası Kanununun bugünün şartlarına göre en kısa zamanda değiştirilmesi, Bankanın Hazine ve bankalar sistemi ile ilişkilerinin modern ekonomik ve malî anlayışa uygun olarak düzenlenmesi; Bankanın bankalar üzerinde kontrolünü artıracak, bankaların Merkez Bankası ile işbirliğini ve Merkez Bankasının bankalar üzerinde etkinliğini sağlayacak tedbirlerin alınması öngörülmüştür.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının 1968 ve 1969 yıllık programlarında da, Plânda öngörülen para ve kredi politikasının uygulanmasına imkân verecek yapının kurulabilmesi için

Merkez Bankası Kanununda yapılacak değişikliklerin aynı yıllar içinde sağlanması; banka - kredi sisteminin işleyişini olumsuz yönde etkileyen ve gelişmeyi engelliyen kanuni şartların düzeltilmesi ile ilgili bu çalışmalarda, öncelik sırasının, yeni bir Merkez Bankası Kanunu hazırlanmasına verilmesi derpiş edilmiştir.

II - Tasarının tümü hakkında bazı temennilerimiz :

Bilindiği gibi 7129 sayılı Bankalar Kanununun 32 nci maddesi bankalarca, tasarruf mevduatı sahiplerine kur'a ile ikramiye tertibi yetkisi vermektedir. Bunun saiki, vatandaşları tasarrufa alıştırmak, tasarrufu teşvik etmek ve bu yoldan memleket ekonomisinde banka plâsmanlarını beslemektir. Ancak, ikramiye tertiplerinde bankalar aşırı ve bazan mübalâğalı reklamlarla haksız sayılabilecek rekabete gitmektedirler. Bankaların tevzi edebilecekleri ikramiyelerin miktar, nispet, şekil ve şartları, mahiyet ve nevileri, her yıl Banka Kredilerini Tanzim Komitesince, Türkiye Bankalar Birliğinin de mütalâası alınarak tesbit edilmektedir. Bu tasarı ile Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin görev ve yetkileri Merkez Bankasına devredildiğine göre, bundan sonra hazırlanacak ikramiye plânlarında bu mahzurları bertaraf etmek üzere hassasiyet gösterilmesi Komisyonumuzca temenniye şayan görülmüştür.

Tasarının 51 nci maddesinde, 1715 sayılı Kanunun kamu sektörü müesseselerine Hazine kefaletini haiz bonolar karşılığında kredi verilmesini icabettiren âmir hüküm kaldırılmakta, iktisadi kamu müesseselerinin mahsül ve hammadde alımlarının finansmanı için bu müesseselerin 9 ay vâdeli bono ve Hazine kefaletine haiz bonolarının reeskonta alınması ve bunlar karşılığında avans verilmesi Bankanın ihtiyarına bırakılmakta ve banka, bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisi ile teşhiz edilmektedir.

Komisyonumuz, getirilen bu yeniliği pek uygun bulmakla beraber, bu kredilerin donarak seyaliliyetini kaybetmesi ihtimalini ve böyle bir durumun ekonomimiz üzerinde olumsuz etkisini göz önünde tutarak, bu kredilerin mevsimlik mahiyette olması prensibinin. Hükümet ve kredi alan müesseselerce hassasiyetle takibedilmesini ve böylece, bankanın biran önce, tasarının getirdiği yeniliklere göre faaliyeti yürütmesini temenniye şayan bulmuştur.

III - Maddeler hakkındaki görüşlerimiz :

Madde 1. — Bu madde, bankanın kuruluş, unvan ve banknot ihraç imtiyazı ile ilgili olup, eski kanunun 1 nci maddesine mütenazır olarak sevk edilmiştir. Maddeye ayrıca ikinci fıkra olarak, bankanın bu kanunda sarahat bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabi olacağı yolunda bir fıkra ilâve edilmek suretiyle, tatbikatta zuhuru muhtemel tereddütlerin izalesi düşünülmüştür. Maddenin üçüncü fıkrasına göre bankanın ve banknot ihraç imtiyazının müddeti 1999 yılı sonuna kadar devam edecektir. Bu müddetten 5 yıl evvel bankanın durumunun açıklığa kavuşması şarttır. Diğer bir deyimle, imtiyaz müddetinin son günü olan 31 . 12 . 1999 tarihinden 5 yıl evvele isabet eden 31 . 12 . 1994 gününe kadar bankanın geleceğinin belli edilmesi gerekir. Binaenaleyh bankanın ve banknot ihraç imtiyazının 1999 yılından sonraki durumunun en geç 31.12.1994 tarihine kadar kanunlaştırılmak suretiyle vuzuha kavuşturulmasını öngören madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu madde eski kanunun 3 ve 4 ncü maddelerine muvazi olarak hazırlanmıştır. Maddenin getirdiği başlıca yenilik, bankanın yabancı memleketlerde temsilcilikler ihdas edebilme yetkisidir.

Bunun sebebi, döviz geliri ile ilgili çalışmalarda bulunabilmek, dış münasebetlerin tanzimi zımında, beynelmil teşekküller ve muhabirlerle yakın münasebetlere girişerek temin edilen kredilerle ilgili müzakerelere iştirak ve bunun uygulanmasını takibetmek gibi vazifeleri yapmakta olan Merkez Bankasının, bu vazifelerini daha salim esaslar dairesinde yürütebilmesi için bankanın dışarda temsilcilikler ihdası zaruretidir.

Madde, bu gerekçe ile aynen kabul edilmiştir.

Madde 3. — Madde, eski kanunun 45 nci maddesine kısmen tekabül etmekte olup, bankanın, Merkez bankalarının katıldığı Milletlerarası malî, iktisadi ve meslekî teşekküllere üye ve hissedar olarak katılmasıyla ilgilidir.

Banka, dünya merkez bankacılığı içindeki yerini ve fonksiyonlarını, gereği gibi muhafaza ve idame ettirebilmek için bu teşekküllere katılmak zorunluluğunda olduğundan, madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 4. — Bu maddede, bankanın temel görev ve yetkileri gösterilmiştir.

Madde, eski kanunun 2, 49, 50, 35 - 37 nci maddeleri ile 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanununun 9 ncu ve 7129 sayılı Bankalar Kanununun 33 ve 47 nci maddelerine mütenazır olarak hazırlanmıştır.

Merkez bankalarının geniş anlamda temel görevleri, «para kredi politikasını, Hükümetçe izlenen ekonomik hedeflere uygun bir tarzda gerçekleştirmeye çalışmak» şeklinde belirtilebilir.

Para - kredi politikasında, esas alınan iki hedeften birincisi, ulusal para değerini korumak ve bunu sağlamak amacıyla, para hacmini, konjoktüre göre ayarlamak; ikincisi, kredileri, ulusal ekonominin yararına ve Devletçe izlenen amaçlara göre yönlendirmektir.

Böylece, Merkez bankalarının para tedavülünü tanzim ve kontrol görevleri genişlemiş ve görevlerin yapılması için gerekli araçlar gelişmiş ve bunlara yenileri eklenmiştir.

Hükümetler, bütçe ve Devlet borçları alanıyla izledikleri genel politika ve Hazine mevcutlarının kullanılış şekli ile para - kredi hareketleri üzerinde ve dolaylı olarak, Merkez Bankalarının izledikleri politika üzerinde etkili olmaktadır.

Bu nedenle, malî politika ile para - kredi politikası arasında tam bir koordinasyon sağlanması büyük önem taşır.

Para - kredi politikasının uygulanması ve kontrolünde, yetki ve sorumlulukların değişik merci ve kuruluşlarda olması ve Merkez Bankasının sadece klâsik ve hudutlu kontrol imkânlarına sahip bulunması, bankanın para - kredi politikasının uygulanması ve kontrolünde, tam etkili olmasını önlemektedir. Kanun tasarısında, bu yetki ve sorumlulukların ve para - kredi alanındaki uygulamanın bir elde toplanması sağlanmıştır.

Gerçekten, para - kredi politikasının uygulama ve kontrol sorumluluğunu taşıması öngörülen Merkez Bankasına bu yetkilerin toplanması, para - kredi konusunda gerekli tedbirlerin süratle alınmasını sağlayacaktır.

Madde bu esaslar göz önünde bulundurulmak suretiyle hazırlanmış olduğundan ki, bankaya yeni görevler verilmiştir. Ancak maddenin (II) numaralı fıkrasında (d) bendinin ilk cümlesi, Bankalar Kanununun 47 nci maddesinin, Banka Kredilerini Tanzim Komitesine verdiği görevlerle ilgili olup, bu görevi banka yerine getirecektir. İkinci cümle ise tahsitle satışlar, malî kurumların yatırımları ve kredileri ve özel sektör tahvilleriyle ilgilidir.

Bu konuda, Türkiye'nin iktisadi şartları göz önünde tutularak, bankanın gerekli gördüğü halde müdahale etmesi ve bankaya bu hususta takdir hakkı tanınması maksadıyla, birinci cümle sonundaki «ayarlamaya» kelimesinin «ayarlar»; ikinci cümle sonundaki «... tesbitine mâtuflar kararlar alır.» ibaresinin ise «... tesbitine mâtuflar kararlar alabilir» şeklinde değiştirilmesi suretiyle madde tâdillen kabul olunmuştur.

Madde 5. — Bu madde bankanın sermayesi ve hisse senetleriyle ilgilidir. Bankanın sermayesi 15 milyondan, 25 milyon liraya çıkarılmakta ve sevk edilen geçici 8 nci madde ile de artırılan 10 milyon liraya tekabül eden hisse senetlerinin tamamının Hazineye tahsis edilmesi öngörülmektedir.

Bu suretle diğer memleketler Merkez Bankaları sermayelerindeki Devlet üstünlüğü genel prensibine uyulmuştur. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 6. — Bankanın hisse senetlerinin nevini gösteren bu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 7. — Eski kanunun 25 nci maddesine tekabül eden ve hisse senetlerinin sınıflarını muhafaza eden bu madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 8. — 12. — Bu maddeler, muhtelif hisse senetlerinin sınıflar itibarıyla tahsis şeklini ve hisse senetlerindeki sınıf değişikliğini göstermekte olup, eski kanunun 26, 27, 29, 30, 33 ncü maddelerine tekabül etmektedir. Maddeler aynen kabul edilmiştir.

Madde 13. — Bu madde, bankanın teşkilât ve organlarını göstermekte olup, Bankanın Müdürler Kurulu yerine Banka Meclisini, Genel Müdürlük yerine Governörlüğü ikame etmektedir. Bu değişikliklerin sebeplerine, Hükümet tasarısı gerekçesinde değinilmiş olmakla beraber, ayrıca ilgili maddeler gerekçelerinde de temas olunmuştur. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 14. — Bu madde, Banka Genel Kurulunun teşkili ile oy hakkı ve Genel Kurulda temsile ait hükümleri ihtiva etmektedir. Eski kanunun 58 nci maddesindeki oy kısıtlanması, gerek sermaye artırılması ve gerekse artırılan sermayenin Hazineye tahsis edilmiş bulunması sebepleriyle kaldırılmıştır. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 15. — Bu madde, anonim şirketler genel kurullarının görev ve yetkilerine mütenazir olarak, eski kanunun 59 ncu maddesi hükmüne vuzuh verilmek suretiyle tanzim edilmiş olup, aynen kabul edilmiştir.

Madde 16. — Bu maddede, banka esas mukavelesinin yürürlüğe konması, bu mukavelede değişiklikleri ve bankanın tasfiyesine ait usuller gösterilmiştir. Banka, kanunla kurulmuş bir anonim şirket olduğu için, görevleri de nazara alınarak esas mukavelede yürürlüğe konması, Genel Kurulun tasvibine ve Bakanlar Kurulu Kararına bağlı tutulmuştur. Esas mukavelede yapılacak değişiklikler de aynı usule tâbi olacaktır.

Bu maddenin, eski kanunun 60 nci maddesinde bazı değişiklikler yapılmak ve bu maddeye bazı hükümler ilâve edilmek suretiyle tanzim edildiği görülmüş ve madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 17. — Bu madde hükmüne göre, Genel Kurul Başkanı Governördür. Tasarının 19 ncu maddesinde, Banka Meclisi Başkanlığı görevi de Governöre verilmiştir. Bu birleşimin gerekçesi aşağıda 19 ncu maddede açıklanmıştır. Governörlük ve Banka Meclisine ait gerekçe keza 19 ncu ve 25 nci maddelerde gösterilmiştir. Maddenin aynen kabulüne karar verilmiştir.

Madde 18. — Madde, hissedarların temsil edecekleri oy adedi ile ilgilidir. Eski kanunun 62 nci maddesine tekabül eden bu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 19. — Eski kanundaki İdare Meclisi, 23 sayılı Kanunla Müdürler Kuruluna inkılâbetmişti. Müdürler Kurulu üyeleri, sınıflar itibarıyla ayrı ayrı tâyin ediliyor veya seçiliyorlardı. Söz konusu 23 sayılı Kanun halen mülga olup, Müdürler Kurulu sistemi de terk edilerek, bunun yerine Yönetim Kurulu sistemi getirilmiş ise de, 1715 sayılı Kanunla kurulmuş olan Bankanın ayrıca bir İdare Heyeti bulunmakta ve bu heyet, tasarı ile de muhafaza edilmektedir. Bu itibarla, Müdürler Kurulu bu tasarıda Banka Meclisi olarak isimlendirilmiş ve üye adedi 6 ya indirilerek, genel esaslara da uygun olarak üyelerin hepsinin Genel Kurulca seçimi esasını benimsenmiştir.

Maddenin 2 nci fıkrasında Banka Meclisine üye olacaklarda aranan nitelikler gösterilmiştir. Bu meyanda, Banka Meclisinde üye olacakların başka bir işle ve bilhassa ticaretle iştigal edememeleri, bankalar ve şirketlerde hissedar olamamaları bu görevin önemli icaplarındanır.

Aneak, 2 nci fıkranın sonlarında «kazanç amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı» nıdan, kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklıklarının kastedildiği anlaşılmaktadır. Zira bu ortaklıklar üyelerine risturn dağıtabilmektedir. Dağıtılan risturnun da kârla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu bakımdan Komisyonumuzca fıkradaki «kazanç» kelimesi kaldırılarak, yerine ticari kazanç ifade edecek şekilde «kâr» kelimesi ikame edilmiştir.

Maddenin 3 ncu fıkrasında Banka Meclisi üyelerinin yüksek öğrenim görmüş, bankacılık

veya iktisat ve maliye alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şartı aranmaktadır. Haddizatında, bu görevi yapabilecek üyelere, tecrübe ile birlikte ehliyet ve vasıf da önemli olduğundan, maddenin bu hükmünün tatbikinde kolaylık sağlamak ve hükmü daha kuvvetlendirmek amacıyla fıkra, Komisyonumuzca «Banka Meclisi üyelerinin yüksek öğrenim görmüş, bu görevi bilgi ve tecrübe bakımından yapabilecek ehliyet ve vasıflara sahibolmaları şarttır» şeklinde değiştirilmiştir.

4 nci fıkra ile Banka Meclisi Başkanlığı Governöre verilmiştir. Böylece banka yönetiminde iera organının başı durumunda bulunan Governör, karar organı olarak çalışan Banka Meclisinin de Başkanlığı görevini ifa edecektir.

Bilindiği üzere, anonim şirketler hukuku, iktisadi ve snai büyümeye ayak uydurarak devamlı bir gelişme içindedir. Önce gelişmiş Batı memleketleri kanunlarının son akıma uyarak anonim şirket ve banka genel müdürlerini «Başkan - Genel Müdür - Président - Directeur Général» haline getirmiş bulunduğunu belirtmek gerekir. İera ve karar organının tek kişi başkanlığında çalışmasının lehinde bulunanlar, her iki organ arasındaki muvazene ve uygun çalışmanın faydasından söz etmektedirler.

Memleketimizdeki tatbikata gelince; önce 23 sayılı Kanunla getirilen bu sisteme göre, İktisadi Devlet Teşekküllerinin idare meclislerine, genel müdürlerin başkanlık yapması öngörülmüştür. Bilâhara çıkarılan 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri Kanunu, 23 sayılı Kanunun getirdiği usulü benimsemiştir. Halen teşekkül genel müdürleri, idare meclisi yerine ikame olunan «Yönetim Kurulu» nun başkanlığını da yapmaktadırlar. Parlâmentomuzun da benimsediği hukukî akım, genel müdürlük ile «İdare Meclisi» veya «Müdürler Kurulu» veyahut da «Yönetim Kurulu» olarak ifade olunan karar organı başkanlığının birleştirilmesi yolundadır.

İktisadi Devlet Teşekkülü olmıyan ve para - kredi politikasını yürüten Merkez Bankası için, konu ayrıca önem arz etmektedir.

Dünya memleketleri merkez bankalarının büyük çoğunluğu governörlükle idare edilmektedir. Bir defa governörlüğün memleketimizde kabul olunmasına karar verildikten sonra, bunun yabancı memleketlerdeki tatbikata uygun olarak tanzimi gerekir, governör, yabancı mevzuatta hemen daima karar organının da başındadır. Esasen, Belçika, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, İsveç ve Avusturya gibi ileri Batı memleketleri Merkez Bankalarında governörler banka meclislerine başkanlık etmektedirler.

Memleketimizde, getirilen tasarı ile Merkez Bankası, Hükümetle istişare halinde para ve kredi politikasını yürütecektir. Governör Hükümetle müştereken kararlaştırılan politikayı yürütmekle sorumludur. Bu sebeptendir ki, 26 nci maddenin 2 nci fıkrası 2 No. lu bendi ile banka meclisi kararlarına karşı governöre tehir, yeniden müzakere ve hattâ Maliye Bakanının hâkemliğine müracaat etme gibi yetkiler tanınmaktadır.

Bu maddenin son fıkrasında, banka meclisi üyelerinin aylıkları ile tazminatlarının Bakanlar Kurulunca tesbit edileceği hükmü bağlanmıştır. Banka meclisi üyelerine maaştan ayrı olarak tazminat verilmesi esası, 1715 sayılı Kanunun 69 ncu maddesinde de mevcut idi. Sonradan ısdar olunan 440 sayılı Kanunun 29 ncu ve geçici 5 nci maddeleri gereğince ve bu mevzuda Bakanlar Kurulunun Kararı ile ayrıca bir görevi olmıyan üyelere 1 750 lira tazminat verilmesi kabul edilmiştir.

Memleketin ekonomik hayatında önemli bir görev ifa eden Merkez Bankası Banka Meclisi üyelerinin yüksek öğrenim görmüş ve bu görevi bilgi ve tecrübe bakımından yapabilecek ehliyet ve vasıflara sahibolmaları bu tasarı ile öngörülmüş bulunduğu gibi, belirtilen evsftaki kişilerin, özel bir kanuna dayanmadıkça, banka dışında görev almaları ve ticaretle iştigal etmeleri de yasaklanmıştır. Bu durum karşısında kendilerine, haiz oldukları formasyon, tecrübe ve ifa ettikleri önemli görev dolayısıyla halihazırda olduğu gibi, maaşlarından ayrı olarak bir tazminat verilmesi zaruri bulunmaktadır. Madde arz olunan değişikliklerle komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 20. — Bu maddede, meclis üyelerinin görev süreleri ve yenilenmeleri hükme bağlanmıştır. Bu hükümlere göre meclis üyelerinin 1/3 her yıl değişecek ve bu suretle her yıl mecliste eski ve dolayısıyla tecrübeli üyeler ile yeni üyelerin bir arada bulunması sağlanmış olacaktır. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 21. — Bu madde, banka meclisi toplantıları, kararlar ve oylamadan çekilmeye ilişkin hükümleri getirmektedir. Maddenin ilk fıkrasında, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 245 nci maddesinin 3 No. lu bendine gönderme yapılarak, üyelerin iştirak edemeyecekleri müzakereler açıklanmıştır. İkinci fıkrada 'banka meclisinin toplantıları yalnız çağrıya bağlanmış ve toplantı için mutad en az toplantı zamanları belli edilmiştir.'

Bu gibi meclislerin muayyen zamanlar içinde toplanmaları ve lüzumu halinde başkaca toplantıya dâvet edilmeleri mutadır.

Aynı maddede, üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususların, Güvernörün de katılması halinde o toplantı, aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınabileceği hükme bağlanmıştır. Gündem, Güvernörlükçe hazırlandığına göre, böyle bir hususun gündeme alınıp alınmayacağı Güvernörün ihtiyarına kalmaktadır. Halbuki bir hususun görüşülmesi ve karara bağlanması banka meclisince de uygun görülebilir.

Bu itibarla, banka meclisi bir hususun mütaakıp toplantı, gündemine alınmasına veya alınmamasına karar verebilmelidir.

Maddenin son fıkrası hükmü Güvernör yardımcılara, oy hakkı olmaksızın meclis toplantılarına katılma hakkı tanımaktadır ki, üra organının en yakın yardımcısı olan bu kişilerin meclis toplantılarını takip ve gerektiğinde sorumlu kişiler olarak müzakerelere yardımcı olabilmeleri öngörülmüştür.

Yukarda arz olunan sebeplerle 21 nci maddenin 2 nci fıkrası, «Banka meclisi toplantıları Ankara'da yapılır. Lüzumu halinde başka bir yerde de toplantı yapılabilir. Toplantılar, Güvernörün çağrısı ile ayda en az bir defa olmak üzere yapılır. Gündem Güvernörlükçe düzenlenir. Üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar, Güvernörün de katılması halinde aynı toplantıda gündeme alınır ve görüşülür; aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınmasına karar verilebilir» şeklinde düzeltilerek madde tadilen kabul edilmiştir.

Madde 22. — Tasarının bu maddesi, banka meclisinin görev ve yetkilerini saymaktadır. Bu maddede esas itibarıyla Merkez Bankacılığı bakımından meclise verilen görev ve yetkiler yanında, maddenin 12 No. lu paragrafı ile banka meclisinin, bu kanunla kararına bağlı konular ve Güvernörlükçe tetkik ve tasvibe sunulacak sair hususlar hakkında da meclise karar alma yetkisi tanınmış ve böylece meclisin yetkileri genişletilmiştir.

Bu gerekçe ile madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 23. — Bu madde ile bankanın denetleme kurulu, eski kanunun 72 nci maddesinde gösterilen murakabe komisyonu yerine kâim olmaktadır. Eski kanunda, (A) sınıfı hissedarlarının hiç murakıbu olmadığı, (D) sınıfı hissedarlarının ise 2 murakıbu bulunduğu halde, tasarıda bu madde ile (A) sınıfına bir denetleme kurulu üyeliği tahsis olunarak, diğer üyeliklerin sermaye bakımından azınlıkta bulunan hisse sınıfları tarafından seçilmesi esasının benimsendiği görülmüştür.

Maddenin üçüncü fıkrasındaki «Süresi» kelimesi, cümlenin gelişi itibarıyla «Süreleri» olarak değiştirilmek suretiyle madde kabul edilmiştir.

Madde 24. — Bu maddede, denetçilerin görevleri ve yasakları açıklanmaktadır. Denetçilerin gösterilen görevleri mutad görevlerdir. Kurul üyeleri banka kârına iştirak edemeyeceklerdir. Eski kanunun 73 nci maddesi hükmü de aynıdır.

Madde komisyonumuzca aynen kabul olunmuştur.

Madde 25. — Bu madde ile eski kanunun 77 nci maddesindeki banka umum müdürü yerine «Güvernör», umum müdürlüğü yerine «Güvernörlük» ikâme edilmektedir. Bu değişikliğin sebebi, Merkez bankalarının birbirleri arasındaki sıkı iş münasebetleri ve hepsinin çeşitli milleterarası

teşekküllerde üye bulunmaları dolayısıyla devamlı dış temsil ve temas durumlarında benzerlik zorunluluğu ve ortaya çıkan protokol meselelerinin halli olup, esasen bütün modern emisyon müesseselerinde bu tâbir kullanılmaktadır. Madde, bu gerekçe de nazara alınarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 26. — Bu madde, eski kanunun 75 ve 77 nci maddelerine kısmen tekabül etmekte olup, Guvernörün görev yetkilerini göstermektedir. Maddede Guvernörün temsil yetkisinden bahsedilirken «İçerde ve dışarda» denilmiş ve bu tâbire vurulmuş olmak için, übare «Yurt içinde ve dışında» şekline getirilerek madde kabul edilmiştir.

Madde 27. — Bu maddede Guvernörlükle başlaşılmayacak durumlar, yasaklar halinde gösterilmiştir. Bu maddedeki «Kazanç» amacı gütmeyen kooperatif ortaklığındaki «Kazanç» yerine yukarıda 19 ncu maddede açıklanan sebep dolayısıyla «Kâr» kelimesi ikâme edilerek madde kabul edilmiştir.

Madde 28. — Bu maddede, Guvernörün geçici olarak görevinden ayrılması veya göreve mâni bir durumun sonradan ortaya çıkmış bulunması halleri gösterilmektedir. Madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 29. — Bu maddeye göre Guvernörün üç yardımcısı bulunması gerekmektedir. Mezkûr maddede, Guvernör yardımcılarında aranacak nitelik, yardımcılardan atanmaları ve görevleri tanımlanmış ve ayrıca tabii olacakları yasaklar da gösterilmiştir. Bu yasaklar Guvernörün tabii olduğu yasakların aynıdır.

Madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 30. — 1715 sayılı Kanununun 76 nci maddesinde gösterilen idare heyeti, tasarının bu maddesinde yönetim komitesi olarak ifade edilmiş ve aynı maddede ayrıca komitenin görevleri sayılmıştır. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 31. — Bu madde, bankanın merkez ve şubeleri ve banknot Matbaası teşkilâtı ve görevleri ile bu şubeler ve Banknot Matbaası Yönetim Komitesinin kuruluş ve görevlerinin yönetmeliklerle tesbit edileceğini göstermektedir.

Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 32. — Tasarının 32 nci maddesinin 3 ncu fıkrasında, banka memurlarının kurduğu veya kuracağı sendikalar hakkında 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun hükümleri uygulanacağı tasrih edilmiştir. Haddizatında bu kanunun hangi kişileri kapsadığı ve hangi kişilerin bu kanuna göre sendika kuracakları birinci maddesinde gösterilmiştir. Bu kanunun şümulüne giren sendikalar grev yapmamaktadır. Atfın da bu maksatla yapıldığı anlaşılmaktadır. Filhakika Merkez Bankası hizmetlerinde grev bahis konusu olmamak gerekir. Zira para ve kredi politikasını kalkınma plânları ve yıllık programlara uygun bir tarzda yürütmek; Hükümetle müştereken milli paranın iç ve dış değerini koruma amacıyla gerekli tedbirleri almak; banknot ihracı imtiyazını tek elden kullanmak; Hükümetin veznedarlığını yapmak; yabancı paraların esas kurları ile altın ve dövizlere bankaca uygulanacak alış ve satış fiyatlarını tesbit etmek; kambiyo denetlemesini ve dış ticaret rejimi tadbikatını yapmak ve saire gibi önemli görevlerde grevin doğuracağı büyük mahzur ve tehlikeler meydana gelir. 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 20 nci maddesinde, Anayasanın 47 nci maddesinin 2 nci fıkrasına müsteniden grev ve lokavt yasakları gösterilmiştir. Bilfarz, bu maddenin 7 numaralı paragrafında noterlik hizmetlerinde grev yasaklanmıştır. Bankanın yukarıda anılan ve bir kısmı zikredilmiş bulunan görevleri, noter hizmetleriyle mukayese edilemeyecek derecede önemli olduğu cihetle, 20 nci maddedeki yasağın banka hizmetlerinde de uygulanması kaçınılmaz bir zarurettir. Bu itibarla, maddenin 3 ncu fıkrası «15 . 7 . 1963 tarih ve 275 sayılı Kanununun 20 nci maddesi banka hizmetlerinde de uygulanır.» suretinde değiştirilerek kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 33. — Bu kanunla bankaya verilen ihtisas fonksiyonlarının gereği gibi yerine getirilebilmesini, memleketin ekonomik kalkınmasında uhdesine düşen önemli görevlerin ehliyetle yapılma-

sını ve müessesenin normal gelişmesini gerçekleştirebilecek meslekî formasyonu haiz kalifiye ve uzman eleman ihtiyacını sağlayabilmek maksadıyla, tasarıda bankanın kendi bünyesine uygun bir personel ücret rejimi ihdas edilmiştir. Bu rejimle ilgili 33 nci maddede, guvernör ve guvernör yardımcılarının aylık ücret ve temsil ödeneklerinin Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit olunması, diğer personelin aylıklarının ise, kendilerini atamaya yetkili banka mercilerince, Bakanlar Kurulunca tesbit olunan yukarıda mezkûr ücretler göz önünde bulundurulmak suretiyle tâyin olunması hususunu hükme bağlayan madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 34. — Banka personeli, 3659 sayılı Kanunla Emekli Sandığı ile ilgilendirilmiş bulunmaktadır. Tasarının 34 nci maddesi ile bu ilginin devamı sağlanmış ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun 15 nci maddesine âtif yapılarak kesenekler bu maddedeki esaslara tâbi tutulmuştur. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 35. — Bu maddenin ilk fıkrası ile sır saklama hükmü sevk edilmiştir. Gerçi 7129 sayılı Bankalar Kanununun 74 nci maddesinde de böyle bir hüküm mevcut ise de, banka mensuplarının görevlerini yapmaları sırasında öğrenebilecekleri sırların önemi nazara alınarak sır saklama hükmü bu tasarıya ayrıca alınmıştır. Bankalar Kanununun mezkûr 74 nci maddesinde, Bankadan ayrılma halinde sır saklama mükellefiyeti üç yıl olarak sınırlandırılmışken, Merkez Bankasının fonksiyonlarının hususiyeti itibariyle tasarıda böyle bir sınırlamaya gidilmemiş ve sır saklama yükümlülüğü devamlı bir hale getirilmiştir.

Bu mükellefiyetin müeyyidesi tasarının 68 nci maddesinde gösterilmiştir. Maddenin 3 nci fıkrasında banka mensuplarının vazifelerini ifa sırasında, bankaya verebilecekleri zararlar nazara alınarak mensuplarının malî mesuliyeti gösterilmiştir. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 36. — Bu maddenin ilk fıkrası bankanın çıkardığı ve çıkaracağı, banknotların tedavülünü mecburi kılmakta ve ayrıca, bunların hudutsuz ödeme kudretini haiz olduğunu hükme bağlamaktadır. Maddenin ikinci fıkrası, tasarının 45, 46, 48, 50, 51, 52 ve 53 nci maddelerinde gösterilen muameleler dolayısıyla bankaya banknot ihracı yetkisi tanımaktadır. Bunlar, senet ve vesikaların reeskonta veya avansa kabulü, orta vâdeli reeskont ve avans işlemleri, tahvil karşılığı avans, Hazineye kısa vâdeli avans, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile iktisadi alanda faaliyet gösteren katma bütçeli idarelerin 9 ay vâdeli bonolarının veya Hazine kefaletini haiz bonolarının iskontoya ve avansa kabulü, açık piyasa işlemleri ile altın ve dövizle ilgili işlemlerdir.

Eski kanunun 15 nci maddesine kısmen takabül eden bu madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 37. — 38. — Bu maddelerde, tedavülde bulunan banknotların yeni bir emisyonla değiştirilmesi, eskimiş ve yıpranmış banknotların tebdili ve tedavülden kaldırılan banknotlarla kullanılamıyacak bir hale gelmiş banknotların yok edilmesi ve Hükümetçe çıkarılacak madenî paralarla ilgili hükümler yer almaktadır. 38 nci madde, madenî para çıkarılması için bir kanuna ihtiyaç göstermektedir.

Eski kanunun 10, 17, 18, 19 ncu maddelerine paralel olarak düzenlenmiş bulunan maddeler aynen kabul edilmiştir.

Madde 39. — Banka meclisince tesbit edilecek reeskont, iskonto ve faiz hadleri ile açık piyasa politikasının şartları, altın ve döviz alış ve satış fiyatları gibi hususların kamuya duyurulması gerektiği nazara alınarak bu madde ile ilân mecburiyeti vaz'edilmiştir. Bu ilânların Resmî Gazete ile yayına da ayrıca öngörülmüş bulunmaktadır. Madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 40. — Kanuni karşılıklar ile faiz oranlarının tesbiti ve banka kredilerinin düzenlenmesi konularında bankaya verilen görev ve yetkileri kapsamakta olan bu madde, para - kredi konusunda tasarının getirdiği en mühim yeniliği ihtiva etmektedir. Bu maddenin gerekçesi, Hükümet tasarısının gerekçesinde ve 4 nci madde ile ilgili gerekçede geniş şekilde izah olduğu üzere, para - kredi politikasının uygulanmasında ve kontrolünde, değişik merci ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarında olan para - kredi kontrol vasıtalarının, Merkez Bankası uhdesine veril-

mesi ve bu suretle bankanın, klâsik ve mahdut kontrol imkânlarının dışında, yeni ve modern kontrol yetkileri ile teçhiz edilmesi ve para - kredi sahasında bankanın tam etken olmasını sağlamaktadır.

Maddenin II numaralı paragrafının (d) bendi sonundaki «tesbit eder» kelimeleri, bankanın bu benddeki yetkilerini lüzumu halinde kullanmasını teminen ve 4 neü maddede yapılan değişikliğe paralel olarak «tesbit edebilir» şekline getirilmiş ve muaddel şekil kabul edilmiştir.

Madde 41. — Maddede üç bölüm halinde, bankanın Hükümetle olan münasebetleri düzenlenmiştir. Banka, Hükümetin malî ve ekonomik müşavirliğini, malî ajanlığını ve haznedarlığını yapacaktır, Maddede, bankanın eskiden beri yaptığı görevler, sarahaten zikredilmiştir. Banka, milletlerarası bâzı müesseselerin (Milletlerarası para fonu, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası, Milletlerarası Kalkınma Birliği, Avrupa Tediye Birliği v.s. gibi) ajanı olduğu için ve diğer taraftan iki taraflı anlaşmalar ve konsorsiyumla ilgili bütün tatbikat ve malî, iktisadi ve ticarî anlaşmaların uygulanması ve bunlara ilişkin döviz hesaplarının da bankada temerküz etmiş bulunması itibariyle bu gibi anlaşmaların müzakerelerinde, bankanın da temsil edilmesi zaruri görülerek, maddenin I No.lu fıkrasında sevk edilen hüküm, komisyonumuzca da olumlu karşılanmış ve madde tüm olarak kabul edilmiştir.

Madde 42. — Maliye Bakanlığına bankanın işlem ve hesaplarını teftiş ve mürakabe yetkisi veren bu madde, komisyonumuzca aynen kabul olunmuştur.

Madde 43. — Bu maddenin 1 neü fıkrası hükmüne göre bankalar, yıllık bilâncoları ile kâr ve zarar hesaplarını belli bir devrede bankaya vermekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu hüküm, Bankalar Kanununun 51 neü maddesi 3 neü fıkrasında yer almışsa da konusu ve bankanın fonksiyonları itibariyle bu maddede yer alması faydalı görülmüştür. Maddenin 2 neü ve 3 neü fıkraları, Merkez Bankasının diğer bankalardan bilgi isteme yetkisiyle ilgili olup, 1715 sayılı Kanunu, 3 Ocak 1963 tarihli ve 142 sayılı Kanunla değiştiren ek 1 neü maddesinden nakledilmiş olduğu görülmektedir. Maddenin son cümlesinin yenilik taşıdığı anlaşılmakta ve bankaya iktisadi bakımdan ağırlığı olan bir görev verilmektedir. Bu hükme göre banka, ticaret bankalarının malî durumlarını takip ve tetkik edebilecek ve gerektiğinde bunlar hakkındaki mütalâalarını Maliye Bakanlığına teklifleri ile birlikte bildirebilecektir. Madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 44. — Risk santralizasyonu ile ilgili bu madde, eski kanunun ek 1 neü maddesine mütenazır olup, banka müşterilerinin kredi ve risklerinin toplanması ve bankalara bildirilmesi hakkındaki hükümleri ihtiva etmektedir; ikinci fıkrada, bu işlem ve kayıtların gizliliği, ancak ilgili bankaların, müşterilerinin veya kredi isteklerinin kredi ve risk durumları hakkında aydınlatılabileceği belirtilmektedir. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 45. — Bu madde, eski kanunun 38 neü maddesinin 1 ve 2 neü fıkralarına mütenazır olarak hazırlanmış olup, getirdiği yenilik, küçük sanat erbabı, esnaf ve esnaf teşekküllerinin senetleri ile sanayici - madencilik senetlerinin ve zirai senetlerin toplamını, 120 gün vâdeli ticari senetler toplamı ile takyideden hükmün kaldırılmış olmasıdır. Bu maddeye istinaden yapılacak ikrazatın limiti, tasarının 54 neü maddesi gereğince Banka Meclisince tesbit olunacaktır.

Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 46. — Tasarının getirdiği en mühim yeniliklerden biri olan bu madde, Merkez Bankacılığımız tatbikatına orta vâdeli kredi mekanizmasını ithal etmektedir. İleri Batı ülkelerinde sınıai kalkınmanın âmillerinden biri olan, ekonominin çeşitli alanlarında teçhizatlanma ve modernleşmeyi temin eden orta vâdeli kredi sistemine, kalkınma devresine girmiş olan memleketimizde de şiddetle ihtiyaç hissedilmektedir. Ancak bu sahada çalışan kredi müesseselerinin, artan bu ihtiyaca cevap verebilecek hacimde malî kaynaklarla teçhiz edilememesi, ticaret bankalarımızın kısa vâdeli kaynaklarını bu alana, vâdenin uzunluğu dolayısıyla tahsis edememeleri, Merkez Bankasının bu konuda aktif bir rol alması ve bu sahayı takviye etmesi zaruretini doğurmuştur. Bu sebeple, tasarının 46 neü maddesi ile bankalar tarafından tevdi edilecek, vâdelere en çok 5 yıl

kalmış olan en az iki imzalı senetlerin reeskont veya avansa kabulü mümkün olacaktır. Sınai kalkınmamıza büyük ölçüde yardımcı olacağı anlaşılan bu sistemi getiren madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 47. — Bu maddede, banka sermayesi ve ihtiyat akçeleri toplamının % 10 u ile tahdidedilmiş olan reeskont senet ve vesikalarından, tek senet ve tek vesika kasedilmiş, maddenin ikinci fıkrası ile, aynı imzaları taşıyan mütaaddit senet ve vesikaların da bir senet ve bir vesika gibi aynı limit dâhilinde kabulüne cevaz verilmiştir. Bu itibarla madde, Komisyonumuzca, aynen kabul edilmiştir.

Madde 48. — Bu maddede muayyen şartlarla bankalara avans verilmesi hususu kabul edilmiş olup, bankaların portföylerinde mevcut ve madde vasıfları gösterilen tahvilleri mukabilinde avans almaları maksadı öngörülmüştür. Madde, ayrıca, bankaların kendi ihraç ettikleri tahviller mukabili avans almalarını önlemektedir. Bu hüküm, bankaların ihraç ettikleri kendi tahvillerinin avans işlemlerine mevzu olmalarını önlemeye mâtufl olduğu cihetle, Komisyonumuzca madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 49. — Bu maddede banka merkez ve şubeleri İskonto Komiteleri ve bunların görevleri yer almakta olup aynen kabul edilmiştir .

Madde 50. — Bu madde eski kanunun 34 nci maddesine tekabül etmektedir. Ancak, bu tasarı ile Hazine bonoları reeskontu tatbikatına son verilmiş olduğundan, bu imkândan mahrum kalan Hazinesinin nakit ihtiyacını karşılamak maksadiyle, eski metindeki limitin % 10 dan % 15 e çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 51. — Tasarı, 51 nci madde ile mühim bir hüküm ve yenilik getirmiştir. Bu madde hükmü ile 1715 sayılı Kanunun kamu sektörü müesseselerine Hazine kefaletini haiz bonolar karşılığında kredi verilmesini gerektiren âmir hüküm kaldırılmakta iktisadi kamu müesseselerinin mahsul ve ham madde alımlarının finansmanı için bu müesseselerin 9 ay vâdeli bono veya Hazine kefaletini haiz bonoların reeskonta alınması veya bunlar karşılığında avans verilmesi bankanın ihtiyarına bırakılmakta ve banka, bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisi ile teçhiz edilmektedir.

Madde Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 52. — Bu madde, tasarının getirdiği önemli yeniliklerden biridir. «Açık piyasa işlemleri» yapmakla görevlendirilen Merkez Bankası, böylece, birçok ileri Batı memleketlerindeki emisyon müesseselerinin haiz olduğu en etkili para - kredi kontrolü vasıtalarından biriyle teçhiz edilmektedir. Halen Merkez Bankasının elinde bulunan iskonto faizi politikası ve reeskont işlemleri gibi klâsik para - kredi kontrol vasıtaları, ağır işliyen bir mekanizma olduğundan, zaman zaman piyasada hissedilebilecek likidite darlığı veya bolluğu olaylarının ekonomimize fazla tahribat yapmadan giderilebilmesi bu yolla mümkün olacaktır. Bu itibarla Merkez Bankasının elinde piyasaya süratle müdahale edebilecek, gerektiğinde piyasaya acele satılma gücü zerk edebilecek veya piyasada bulunan likidite fazlasını süratle massedebilecek araçların bulunması gerekmektedir. Bu sebeplerdir ki, ileri Batı memleketlerinde olduğu gibi, Merkez Bankamızın da ihtiyaç vukuunda açık piyasa işlemleri yapma yetkisi ile teçhizi gerekmiş ve tasarıya bunu sağlayacak hükümlerin konulduğu müşahade olunmuştur.

Ancak, maddenin (b) paragrafında, Devlet iç istikrazı, kamu idare ve müesseseleri tahvilleri ile anonim şirketlerin borsada kayıtlı tahvillerinin bankaca alınıp satılması hükme bağlanırken, anonim şirketler için 20 milyonluk ödenmiş sermaye kaydı konulmuştur. Ekseri anonim şirketlerin sermayeleri nazara alınarak ödenmiş sermayesi 10 milyon lira olan bir anonim şirketin tahvillerinin de alınmasında bir mahzur mütalâa edilmemiş ve hattâ bu mekanizmanın daha geniş bir alanı kapsamasını temin bakımından fayda görülmüş olduğundan, 20 milyonluk, limit, 10 milyona indirilmek suretiyle madde tadilen kabul edilmiştir.

Madde 53. — Bu maddedeki hükümler, 1715 sayılı Kanunun 35, 36, 51 ve 52 nci maddeleriyle söz konusu kanuna ek 3133, 3902 ve 5256 sayılı kanunlarla bankaya verilen altın ve dövizle ilgili görevleri toplu bir halde aksettirmektedir. Madde komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 54. — Tasarının 45, 46 ve 48 nci maddeleri gereğince bankanın yapacağı ikrazların en yüksek haddi ile kredi nevelerine göre limitlerinin tesbit yetkisinin banka meclisine verilmesi esasını getiren bu madde komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 55. — Bu maddeye göre Banka, Banka Meclisince tesbit edilecek başkaca bankacılık işlemleri yapabilecektir. Bu maddenin ikinci fıkrası bir yenilik getirmekte, bankaya, şubelerinin bulunduğu yerlerde açılacak bankalararası takas odaları işlemlerine nezaret yetkisi vermektedir. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 56. — Bu maddede bankanın yapamayacağı işlemler gösterilmiş olup, 1715 sayılı Kanunun 42, 43, 44, 45, 46 ve 47 nci maddelerine mütenazır bulunmaktadır. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 57, 58, 59, 60. — Bu maddelerde, bankanın hesap dönemi, bilânço, kâr ve zarar hesabıyla yıllık rapor, provizyonlar ve hususi ihtiyat akçeleri ve kârların dağıtım şekli gösterilmiştir. Ancak, 60 nci maddede «% 200» şeklinde gösterilen oran, ilgili mevzuatta düzenlenmiş olduğu şekilde «iki aylık maaş tutarı» suretinde değiştirilerek, maddeler kabul edilmiştir.

Madde 61. — Madde, Türk parası kıymetinin değiştirilmesi halinde altın ve dövizlerin yeniden değerlendirilmesine ilişkindir.

3133 ve 5256 sayılı kanunlara muvazi olarak düzenlenmiş olan madde, aynen kabul olunmuştur.

Madde 62. — Eski Kanunun 97 nci maddesini aksettiren madde, aynen kabul olunmuştur.

Madde 63. — Bu madde, 1715 sayılı Kanunun 84 nci maddesine tekabül etmekte olup aynen kabul edilmiştir.

Madde 64. — 1715 sayılı Kanunun 92, 94 ve 96 nci maddelerini aksettiren madde aynen kabul olunmuştur.

Madde 65. — Bu maddede, Merkez Bankasının yedek banknotlar ile eskimiş ve yıpranmış banknotların nakillerinde kıymet esasından navlun ödenmesinin bankaya tahmil edeceği malî külfetin yüksekliği göz önünde tutularak, bu nakillerde ağırlık üzerinden navlun tarifesi uygulanması esasını hükme bağlanmış ve madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 66, 67. — 66 nci madde banka defterlerini resmî belge saymaktadır. 67 nci madde ise, banka ve bankayla işlem yapanlar için kolaylık sağlamak amacıyla ikametgâh yönünden tebligata ve salâhiyete taallük ve 1715 sayılı Kanunun 65 nci maddesine tekabül etmektedir. Maddeler aynen kabul edilmiştir.

Madde 68. — Bu madde tasarıyla ilgili cezai müeyyideleri göstermekte olup, aynen kabul olunmuştur.

Geçici 1 - 8 nci maddeler :

Bu maddeler, tasarının, kanunlaşması halinde tatbikatına ilişkin olup aynen kabul olunmuştur.

Madde 69. — Bu madde, yürürlükten kaldırılan kanunları ve kanun maddelerini saymış ve son fıkrası ile de yürürlükteki kanunların bu tasarıya aykırı hükümlerinin banka hakkında uygulanmayacağına dair genel bir hüküm vaz'etmiştir.

Ancak, 1715 sayılı Kanunla kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyet Merkezi Bankası A. Ş. nin, 23 sayılı Kanunun yürürlüğe konulmasıyla, bu Kanunun şumulüne açıkça girmediği görülerek sonradan yayımlanan izahnamede bankanın ismen zikredilmiş bulunması muvaceshinde Banka İdare Meclisi, Müdürler Kuruluna inkılâp etmiştir.

3659 sayılı Kanuna tabi bulunan banka, 3460 sayılı Kanun kapsamına girmediğinden, bir İktisadi Devlet Teşekkülü sayılmamıştır.

3460 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 440 sayılı «İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri Hakkında Kanun», 34 nci maddesinin 1 No. lu paragrafiyle, bankayı bu kanun hükümleri dışında bırakmıştır.

468 sayılı «İktisadi Devlet Teşebbüslerinin T. B. M. Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun», bankayı bu kanunla düzenlenen denetim usulüne tabi kılmamış olup, bankanın denetimini, Anayasanın 94 nci maddesinde söz konusu Millî Bütçenin incelenmesi yoluyla T. B. M. Meclisine bırakmıştır.

Ancak, bu kanun, bir tanımlama kanunu olmadığı halde, bankayı bir kamu tüzel kişisi saymıştır.

Bankanın 440 sayılı Kanun dışında bırakılması ve 468 sayılı Kanunla ayrı bir denetime tabi tutulması, bankanın nevi şahsına munhasır bir teşekkül olmasından ileri gelmiştir.

Bu tasarının 1 nci maddesi hükmüne göre, banka bir anonim ortaklıktır; bu kanunda sarahat bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.

Bu bakımdan, tasarının, banka mensuplarıyla ilgili 35 nci maddesinin gerekçesinde, bankanın bir özel hukuk tüzel kişisi olduğuna da işaret edilmiştir.

Haddizatında bir anonim şirket olan banka, özel hukuk tüzel kişisidir. Kendisine verilen bâzi kamu hizmetleri dolayısıyla yaptığı tasarrufların âmmeye mevzuatına tabi olması, bankanın bu hüviyetine tesir etmiyecektir.

Bu durumda, bankanın hukukî statüsünün kesinlikle belirtilmesi ve tatbikatta tereddütlere meydan verilmemesi bakımından, tasarının, 69 nci maddenin birinci fıkrasından sonra «12.5.1964 tarihli ve 468 sayılı Kanununun 4 nci maddesinin son fıkrası hükmü banka hakkında uygulanmaz» yolunda bir fıkra ilâve edilerek madde bu ilâve ile kabul edilmiştir.

Madde 70. 71. — Yürürlük ve yürütmeye ilişkin bu maddeler aynen kabul edilmiştir.

İçtüzüğün 70 nci ve mütaakıp maddeleri gereğince tasarının Genel Kurulda müstaceliyet ve takdimen (öncelikle ve ivedilikle) görüşülmesi Komisyonumuzca kararlaştırılmıştır. İşbu karar gereğince tasarının görüşülmesinin teminini arz ve teklif ederiz.

Başkan Erzurum C. Önder	Başkanvekili Sivas M. K. Palaoglu	Sözcü Manisa M. Dülge	Kâtip Gümüşane S. Özcan San
Adana A. Karci	Ankara M. Kâzım Coşkun	Bilecik Söz hakkım mahfuzdur İ. Selçuk Çakıroğlu	Bolu Söz hakkım mahfuzdur K. Demir
Bursa K. Önadım	Çorum H. İncesulu	Erzurum Söz hakkım mahfuzdur N. Diler	Hatay T. Köseoğlu
	İzmir İ. Gürsan	Maras V. Kadıoğlu	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

«Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kanunu»
tasarısı

KISIM - I

Kuruluş, temel görev ve yetkiler, sermaye

Kuruluş ve unvan

MADDE 1. — Türkiye'de banknot ihracı imtiyazına munhasıran sahip ve bu kanunda yazılı görev ve yetkileri haiz olmak üzere «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası» unvanı altında anonim şirket olarak bir banka kurulmuştur.

Banka, bu kanunda sarahat bulunmayan hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.

Bankanın ve banknot ihracı imtiyazının müddeti 1999 yılı sonuna kadar devam eder. Bu imtiyazın müddeti bitmesine beş yıl kalıncaya kadar uzatılabilir.

Bu kanunda, «Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası», (Banka) olarak ifade edilmiştir.

Merkez ve şubeler

MADDE 2. — Bankanın merkezi Ankara'dadır.

Banka, Banka Meclisinin kararıyla banknot matbaası kurabilir ve memleketin gerekli görülen şehirlerinde şubeler açabilir. Aynı suretle, içerde ve dışarda muhabirler temin edebilir.

Bankanın bu husustaki kararları Maliye Bakanlığına bildirilir.

Banka, keza Banka Meclisinin kararı ve Maliye Bakanlığının muvafakatiyle yabancı memleketlerde temsilcilikler kurabilir.

Üyelikler ve iştirakler

MADDE 3. — Banka, Merkez bankalarının katıldığı Milletlerarası malî, iktisadi ve meslekî teşekküllerde Banka Meclisinin kararıyla üye olabilir ve Hükümetin muvafakatiyle bu gibi teşekküllere hissedar olarak katılabilir.

Temel görev ve yetkiler

MADDE 4. — I - Bankanın temel görevleri bu kanun hükümlerine göre :

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

«Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu»
tasarısı

MADDE 1. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynen kabul edilmiştir.

Temel görev ve yetkiler

MADDE 4. — I - Bankanın temel görevleri bu kanun hükümlerine göre :

(Hükümetin Teklifi)

a) Para ve kredi politikasını, kalkınma plânları ve yıllık programlara uygun bir tarzda yürütmek;

b) Hükümetle müştereken millî paranın iç ve dış değerini korumak amaçlarıyla gerekli tedbirleri almak;

c) Millî paranın hacim ve tedavülünü, bu kanun gereğince düzenlemek;

d) Bankalara ödünç para verme işlerini, bu kanunda yazılı sınırlar içinde yüklenmektedir.

Hükümet, gerektiğinde para ve krediye ilişkin tedbirlerin alınmasında, Bankanın görüşünü alır.

Banka özellikle, bu kanun hükümlerine göre, Hükümetin malî ve ekonomik müşavirlik, malî ajanlık ve haznedarlık görevlerini ifa eder.

II - Bankanın temel yetkileri :

a) Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden bankaya aittir.

b) Banka kendi işlemlerinde uygulayacağı reeskont, iskonto ve faiz hadlerini tesbit eder.

c) Ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzami faiz oranları ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzami hadlerinin ve mevduatta vâde müddetlerinin tâyini ve bunların yürürlük zamanlarının tesbiti; bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları umumi disponibilitenin asgari oranı ile bankaların umumi disponibiliteden başka Banka nezdinde açılacak hususi bloke hesapta nakden tesis etmekle mükellef oldukları munzam karşılık oranlarının tâyini maksadiyle Yüksek Plânlama Kurulu yoluyla Bakanlar Kuruluna tekliflerde bulunur.

d) Kalkınma plânları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak banka plâsmanları üzerinde keyfiyet ve kemiyet bakımından tanzim tedbirleri ittihazına ve umumi kredi hacmi ile umumi kredi hacmi içinde muhtelif kredi nevelerinin sektörler ve mevzular itibariyle tevezzüü tarzını ayarlamaya ve taksitli satış yapan kurum ve kuruluşların kredi şartlarının, malî kurumlarca yapılan yatırımların nevi ve miktar-

(Geçici Komisyonun Değiştirishi)

a) Para ve kredi politikasını, Kalkınma plânları ve yıllık programlara uygun bir tarzda yürütmek;

b) Hükümetle müştereken millî paranın iç ve dış değerini korumak amaçlarıyla gerekli tedbirleri almak;

c) Millî paranın hacim ve tedavülünü, bu kanun gereğince düzenlemek;

d) Bankalara ödünç para verme işlerini, bu kanunda yazılı sınırlar içinde yüklenmektedir.

Hükümet, gerektiğinde para ve krediye ilişkin tedbirlerin alınmasında, Bankanın görüşünü alır.

Banka özellikle, bu kanun hükümlerine göre, Hükümetin malî ve ekonomik müşavirlik, malî ajanlık ve haznedarlık görevlerini ifa eder.

II - Bankanın temel yetkileri :

a) Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.

b) Banka kendi işlemlerinde uygulayacağı reeskont, iskonto ve faiz hadlerini tesbit eder.

c) Ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzami faiz oranları ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzami hadlerinin ve mevduatta vâde müddetlerinin tâyin ve bunların yürürlük zamanlarının tesbiti; bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları umumi disponibilitenin asgari oranı ile bankaların umumi disponibiliteden başka Banka nezdinde açılacak hususi bloke hesapta nakden tesis etmekle mükellef oldukları munzam karşılık oranlarının tâyini maksadiyle Yüksek Plânlama Kurulu yoluyla Bakanlar Kuruluna tekliflerde bulunur.

d) Kalkınma plânları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak banka plâsmanları üzerinde keyfiyet ve kemiyet bakımından tanzim tedbirleri ittihazını ve umumi kredi hacmi ile umumi kredi hacmi içinde muhtelif kredi nevelerinin sektörler ve mevzular itibariyle tevezzüü tarzını ayarlar ve taksitli satış yapan kurum ve kuruluşların kredi şartlarının, malî kurumlarca yapılan yatırımların nevi ve miktar-

(Hükümetin Teklifi)

larını ve verilen kredilerin şartlarının, özel sektöre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış şartlarının tesbitine matuf kararlar alır.

III - Bankanın başlıca müşavirlik görevleri :

a) Millî para ile altın ve yabancı paralar arasındaki muadeletin (Parite) tâyininde, Hükümetçe Bankanın mütalâası alınır.

b) Bankalar Kanununun uygulanması ile veya alehlik bankacılık ve kredi mevzuları ile ilgili hususlarda Hükümetçe istenecek istişari mütalâaları verir.

c) Bankalar ve diğer malî kurumlarla ilgili kuruluş izinleri ve bunlardan, tasfiyeleri hususunda karar alma yetkisi Hükümete ait olanların tasfiyeleri hakkında karara varılmadan önce Bankanın mütalâası alınır.

Banka, bu kanunla kendisine verilen yetkileri, kendi sorumluluğu altında müstakil olarak kullanır.

Bankanın sermayesi, hisse senetleri

MADDE 5. — Bankanın sermayesi 25 000 000 lira olup, her biri yüz liralık 250 000 hisseye ayrılmıştır. Bu sermaye, Hükümetin tasviyesiyle artırılabilir. Hisse senetlerinin itibari kıymetleri 100, 200, 500, 1 000, 5 000 ve 10 000 liradır.

Hisse senetlerinin nevi

MADDE 6. — Bankanın hisse senetleri nama yazılıdır.

Hisse senetlerinin sınıfları

MADDE 7. — Hisse senetleri (A), (B), (C) ve (D) sınıflarına ayrılmıştır.

(A) Sınıfı hisse senetleri

MADDE 8. — (A) sınıfı hisse senetlerinin her biri en az 100 hisseliştir. Bu sınıf hisse senetleri munhasıran Hazineye aid olup, sermayenin yüzde ellibirinden aşağı düşemez.

(B) Sınıfı hisse senetleri

MADDE 9. — (B) sınıfı hisse senetleri Türkiye'de faaliyette bulunan millî bankalara tahsis edilmiştir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

töre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış şartlarının tesbitine matuf kararlar alabilir.

III - Bankanın başlıca müşavirlik görevleri:

a) Millî para ile altın ve yabancı paralar arasındaki muadeletin (Parite) tâyininde, Hükümetçe Bankanın mütalâası alınır.

b) Bankalar Kanununun uygulanması ile veya alehlik bankacılık ve kredi mevzuları ile ilgili hususlarda Hükümetçe istenecek istişari mütalâaları verir.

c) Bankalar ve diğer malî kurumlarla ilgili kuruluş izinleri ve bunlardan, tasfiyeleri hususunda karar alma yetkisi Hükümete aid olanların tasfiyeleri hakkında karara varılmadan önce Bankanın mütalâası alınır.

Banka, bu kanunla kendisine verilen yetkileri, kendi sorumluluğu altında müstakil olarak kullanır.

MADDE 5. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

(C) Sınıfı hisse senetleri

MADDE 10. — Hisse senetlerinden en çok 15 000 adedi, (C) sınıfı hisse senedi olarak, millî bankalar dışında kalan diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere tahsis edilmiştir.

(D) Sınıfı hisse senetleri

MADDE 11. — (D) sınıfı hisse senetleri Türk Ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığını haiz tüzel ve gerçek kişilere tahsis edilmiştir.

Hisse senetlerinde sınıf değişikliği

MADDE 12. — Banka, hisse senetlerinin bir sınıftan diğer bir sınıfa nakli hususunda vukubulacak talepleri derhal sonuçlandırır. Hisse senetlerinin bir sınıftan diğer bir sınıfa nakli için hiçbir komisyon alınmaz.

(C) sınıfı hisse senetleri miktarı, hiçbir vechile bu kanunla kabul edilmiş olan miktarı aşamaz.

KISIM : II

Bankanın teşkilât ve organları

Teşkilât ve organları

MADDE 13. — Bankanın teşkilâtı aşağıdaki şekildedir :

- A) Hissedarlar Genel Kurulu,
- B) Banka Meclisi,
- C) Governörlük,
- D) Denetleme Kurulu,
- E) Yönetim Komitesi,
- F) Merkez ve Şubeler İskonto Komiteleri,
- G) Şubeler,

BÖLÜM - I

Genel Kurul

Oy hakkı

MADDE 14. — Bankanın pay sahipleri defterinde yazılı bulunan hissedarlar, Bankanın Genel Kurulunu teşkil ederler. Genel Kurul, her yıl Banka Esas Mukavelesi ile tesbit edilen va-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 10. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

lıkta toplanır. Her on hisseye sahibolan veya bu miktarda hisseyi temsil eden kimse bir oya maliktir.

Genel Kurulun görev ve yetkileri

MADDE 15. — Genel Kurul aşağıdaki görev ve yetkileri haizdir :

1. Banka Meclisi tarafından verilen yıllık rapor ile Denetleme Kurulu raporunun tetkiki;
2. Bankanın bilanço, kâr ve zarar hesabının tetkiki ile karara bağlanması ;
3. Banka Meclisi üyelerinin ve Denetleme Kurulunun ibrası ;
4. Sermayenin artırılması ;
5. Esas mukavelede değişiklik yapılması ;
6. Bankanın tasfiyesi hakkında karar verilmesi ;

Banka Esas Mukavelesi ve tasfiye

MADDE 16. — a) Banka Esas Mukavelesi, Genel Kurulun tasvibi ve Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe girer. Esas Mukavelede yapılacak değişikliklerde bu hükme tabidir.

b) Bankanın, birinci madde ile tesbit edilen müddetin bitiminden evvel tasfiyesi hakkında alınacak olan kararlar, Bakanlar Kurulunun tasvibi ile Banka tarafından yapılan taahhütlerin kanun dâhilinde tamamen ifa edilmesi şartıyla muteberdir.

Gerek Esas Mukavelede değişiklik yapılması ve gerek tasfiye hakkında karar alınabilmesi için, Genel Kurulda üçte iki çoğunluk şarttır.

Başkanlık

MADDE 17. — Genel Kurula Governör başkanlık eder.

Temsil

MADDE 18. — Hissedar olmayanlar, Genel Kurulda vekil olarak birden fazla oy temsil edemezler.

BÖLÜM - II

Banka Meclisi

Kuruluş

MADDE 19. — Banka Meclisi Governör ile Genel Kurulca seçilecek altı üyeden kurulur.

M. Meclisi

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 15. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Aynen kabul edilmiştir.

Kuruluş

MADDE 19. — Banka Meclisi Governör ile Genel Kurulca seçilecek altı üyeden kurulur.

(S. Sayısı : 799)

(Hükümetin Teklifi)

Üyelerin görevleri, özel bir kanuna dayanmadıkça, banka dışında teşrii, resmî veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka bu üyeler, ticaretle uğraşamıyacakları gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamazlar. Hayır dernekleri ve amaçları hayır, sosyal ve eğitim işlerine mâtuf vakıflardaki görevler ve kazanç amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır.

Banka Meclisi üyelerinin yüksek öğrenim görmüş, bankacılık veya iktisat ve maliye alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şarttır.

Guvernör, Banka Meclisi başkanıdır.

Banka Meclisi üyelerinin aylıkları ile tazminatları Bakanlar Kurulunca tesbit edilir. Banka Merkezi dışında oturanların, Meclis toplantılarına katılmak için katlanacakları yol giderleri Bankaca ödenir.

Görev süresi

MADDE 20. — Banka Meclisi üyelerinin görev süresi, üç yıldır.

Her yıl Meclis üyelerinin üçte biri yenilenir. Birinci ve ikinci yıl sonunda Banka Meclisinden ayrılacak üyeler ad çekme ile tesbit edilir.

Süreleri biten üyelerin yeniden seçilmeleri caizdir.

Toplantılar, kararlar ve oylamadan çekilme

MADDE 21. — Banka Meclisi üyeleri, kendileriyle, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 245 nci maddesinin 3 ncü bendinde gösterilen derecelerde akrabalık veyahut menfaat bağı bulunan kişilere ilişkin kredi konularına dair müzakerelere iştirak edemezler ve oylamaya katılamazlar.

Banka Meclisi toplantıları Ankara'da yapılır. Lüzumu halinde başka bir yerde de toplantı yapılabilir. Toplantılar, Guvernörün çağrısı ile veya üyelerden dördünün yazılı isteği ile yapılır. Gündem, Guvernörlükçe düzenlenir. Üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar Guvernörün de katılması halinde aynı toplantı, aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınabilir.

Banka Meclisi, üyelerin en az üçte ikisinin katılımıyla toplanır ve mevcut üyelerin çoğun-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

Üyelerin görevleri, özel bir kanuna dayanmadıkça, banka dışında teşrii, resmî veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka bu üyeler, ticaretle uğraşamıyacakları gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamazlar. Hayır dernekleri ve amaçları hayır, sosyal ve eğitim işlerine mâtuf vakıflardaki görevler ve kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır.

Banka Meclisi üyelerinin yüksek öğrenim görmüş, bu görevi bilgi ve tecrübe bakımından yapabilecek ehliyet ve vasıflara sahibolmaları şarttır.

Guvernör, Banka Meclisi Başkanıdır.

Banka Meclisi üyelerinin aylıkları ile tazminatları Bakanlar Kurulunca tesbit edilir. Banka Merkezi dışında oturanların, Meclis toplantılarına katılmak için katlanacakları yol giderleri Bankaca ödenir.

MADDE 20. — Aynen kabul edilmiştir.

Toplantılar, kararlar ve oylamadan çekilme

MADDE 21. — Banka Meclisi üyeleri, kendileriyle, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 245 nci maddesinin 3 ncü bendinde gösterilen derecelerde akrabalık veyahut menfaat bağı bulunan kişilere ilişkin kredi konularına dair müzakerelere iştirak edemezler ve oylamaya katılamazlar.

Banka Meclisi toplantıları Ankara'da yapılır. Lüzumu halinde başka bir yerde de toplantı yapılabilir. Toplantılar, Guvernörün çağrısı ile ayda en az bir defa olmak üzere yapılır. Gündem, Guvernörlükçe düzenlenir. Üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar, Guvernörün de katılması halinde aynı toplantıda gündeme alınır ve görüşülür; aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınmasına karar verilebilir.

(Hükümetin Teklifi)

luğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın katıldığı tarafın teklifi kabul edilmiş sayılır.

Guvernör Yardımcıları, Banka Meclisi toplantılarına, oy hakları olmaksızın katılabilirler.

Banka Meclisinin görev ve yetkileri

MADDE 22. — Banka Meclisinin görev ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir:

1. Tedavüldeki banknotların, gerektiğinde yeni bir emisyonla değiştirilmesi ile tedavülden kaldırılma ve yokedilme şartlarının tâyini;

2. Kendi işlemlerinde uyguluyacağı reeskont, iskonto ve faiz hadleri ile ücret ve komisyonların tesbiti;

3. Bu kanunun 4 ncü maddesinin II numaralı paragrafının (c) bendindeki teklifler ile (d) bendinde gösterilen hususların karara bağlanması;

4. Bankaca açılacak kredilerin esas ve şartları ile reeskont ve avans limitlerinin tesbiti;

5. Dördüncü madde gereğince tesbit edilen muadelete (Parite) istinaden yabancı paraların esas kurları ile altın ve dövizlerin Bankaca uygulanacak alış ve satış fiyatlarının tâyini;

6. Bankanın yıllık kadrolarının onaylanması;

7. Bankanın idare, teşkilât ve hizmetlerine ilişkin olarak Yönetim Komitesince hazırlanan Yönetmeliklerin onaylanması;

8. Banka ihtiyacı için gayrimenkul satın alınması veya iktisabı ve Bankanın mâliki bulunduğu gayrimenkullerin gerektiğinde satılması hakkında karar alınması;

9. Yönetmeliklerle kabul edilen hadler üstündeki meblâğlara ve kıymetlere ilişkin sulh, îbra ve terkin konularında karar verilmesi;

10. Bankanın yıllık faaliyet raporunun, bilanço, bütçe ve kâr ve zarar hesaplarının ve Genel Kurul gündeminin hazırlanması;

11. Yönetmelikle tâyinleri Banka Meclisine bırakılan Banka personelinin atanması ve Bankayı ilzam edeceklerin imza yetkilerinin belirtilmesi;

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

Banka Meclisi, üyelerin en az üçte ikisinin katılımıyla toplanır ve mevcut üyelerin çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde, Başkanın katıldığı tarafın teklifi kabul edilmiş sayılır.

Guvernör Yardımcıları, Banka Meclisi toplantılarına, oy hakları olmaksızın katılabilirler.

MADDE 22. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

12. Yukarıki fıkralar dışında, bu kanunda Banka Meclisinin kararına bağlı konular ve Guvernörlükçe tetkik ve tasvibe sunulacak sair hususlar hakkında karar alınması.

BÖLÜM - III

Denetleme Kurulu

Kuruluş, süre ve nitelik

MADDE 23. — Denetleme Kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde seçilir :

1. (A) sınıfı hissedarınca bir üye,
2. (B) ve (C) sınıfı hissedarlarınca iki üye,
3. (D) sınıfı hissedarlarınca bir üye.

Sınıflara ait her hisse, bir oy sahibidir.

Denetleme kurulu üyelerinin görev süresi iki yıldır.

Denetleme Kurulu üyeliğine seçileceklerin yüksek öğrenim yapmış, bankacılık ve muhasebe alanında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şarttır.

Görev ve yasaklar

MADDE 24. — Denetleme Kurulu, Bankanın bütün muamele ve hesaplarını denetler. Guvernörlük, Denetleme Kurulunun talebedeği bütün malûmat ve vesikaları vermekle yükümlüdür. Denetleme Kurulunun yönetme yetkisi olmayıp, mütalâalarını yazılı olarak Banka Meclisine bildirir ve bir kopyasını da Maliye Bakanlığına verir. Kurul yıl nihayetinde muamele ve hesaplar hakkında hazırlayacağı raporu Genel Kurula arz eder.

Denetleme Kurulu üyeleri, Bankanın kârına iştirak edemezler.

Denetleme Kurulu üyelerine verilecek ücret, Bakanlar Kurulunca tesbit edilir. Banka Merkezi dışında oturanların katlanacakları yol giderleri Bankaca ödenir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

Kuruluş, süre ve nitelik

MADDE 23. — Denetleme Kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde seçilir :

1. (A) sınıfı hissedarlarınca bir üye,
2. (B) ve (C) sınıfı hissedarlarınca iki üye,
3. (D) sınıfı hissedarlarınca bir üye.

Sınıflara ait her hisse, bir oy sahibidir.

Denetleme Kurulu üyelerinin görev süreleri iki yıldır.

Denetleme Kurulu üyeliğine seçileceklerin yüksek öğrenim yapmış, bankacılık ve muhasebe alanında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları şarttır.

MADDE 24. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

BÖLÜM - IV

Güvernörlük

A) GÜVERNÖR

Atanma, nitelik ve görev süresi

MADDE 25. — Güvernör, Banka Meclisinin teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararı ile beş yıl süre için atanır. Bu sürenin sonunda yeniden atanması caizdir.

Güvernörün yüksek öğrenim görmüş, maliye, iktisat ve bankacılık alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olması şarttır.

Görev, temsil ve yetki

MADDE 26. — Güvernör, en yüksek icra âmiri sıfatıyla bankayı sevk ve idare ve içinde ve dışarda temsil eder.

Güvernörün yetkileri aşağıda gösterilmiştir :

1. Bu kanun hükümlerinin ve Banka Meclisi tarafından alınacak kararların yürütülmesini sağlamak;

2. Bu kanunla Bankaya verilen görevlerin ifası için uygun bulacağı tedbirleri almak ve gerekli göreceği hallerde, bunlar hakkında Banka Meclisine tekliflerde bulunmak,

Banka Meclisi kararlarına muhalefeti halinde Güvernör, kararın icrasını tehir ve mütaakıp toplantıda yeniden müzakeresini talebedebilir. Acele hallerde, Banka Meclisi, Güvernörün daveti üzerine toplanarak, ihtilâf konusu olan işi tekrar görüşür. Güvernör ile Banka Meclisi arasında mutabakat hâsıl olmadığı takdirde, Maliye Bakanı hakemlik eder.

Yasaklar

MADDE 27. — Güvernörlük görevi, özel bir kanuna dayanmadıkça Banka dışında teşriî, resmî veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka Güvernör, ticaretle uğraşmıyacağı gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamaz. Hayır dernekleri ile amacı hayır, sosyal ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflardaki görevler ve kazanç amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 25. — Aynen kabul edilmiştir.

Görev, temsil ve yetki

MADDE 26. — Güvernör, en yüksek icra âmiri sıfatıyla Bankayı sevk ve idare ve yurt içinde ve dışında temsil eder.

Güvernörün yetkileri aşağıda gösterilmiştir :

1. Bu kanun hükümlerinin ve Banka Meclisi tarafından alınacak kararların yürütülmesini sağlamak;

2. Bu kanunla Bankaya verilen görevlerin ifası için uygun bulacağı tedbirleri almak ve gerekli göreceği hallerde, bunlar hakkında Banka Meclisine tekliflerde bulunmak.

Banka Meclisi kararlarına muhalefeti halinde Güvernör, kararın icrasını tehir ve mütaakıp toplantıda yeniden müzakeresini talebedebilir. Acele hallerde, Banka Meclisi, Güvernörün daveti üzerine toplanarak, ihtilâf konusu olan işi tekrar görüşür. Güvernör ile Banka Meclisi arasında mutabakat hâsıl olmadığı takdirde, Maliye Bakanı hakemlik eder.

Yasaklar

MADDE 27. — Güvernörlük görevi, özel bir kanuna dayanmadıkça Banka dışında teşriî, resmî veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka Güvernör, ticaretle uğraşmıyacağı gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamaz. Hayır dernekleri ile amacı hayır, sosyal ve eğitim işlerine yönelmiş vakıflardaki görevler ve kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır.

(Hükümetin Teklifi)

Bakanlar ve müsteşarlar seviyesindeki bakanlıklararası komite toplantılarında **Guvernör**rün görev alması, birinci fıkra hükmüne aykırı sayılmaz.

Geçici ayrılma, görevden af

MADDE 28. — **Guvernör**ün geçici olarak yokluğunda kendisine, tâyin edeceği **Guvernör** Yardımcısı vekâlet eder.

Guvernör ancak, 27 nci maddedeki yasakların gerçekleşmesi ve bu kanunla kendisine verilen görevlerin devamlı surette ifasını imkânsız kılacak durumların ortaya çıkması hallerinde, atanmasındaki usule göre görevinden af olunabilir.

Guvernörlüğün boşalmasında en yaşlı üyenin başkanlığı altında toplanacak **Banka Meclisi**nce **Guvernör** vekili olarak seçilecek bir **Guvernör** Yardımcısı, **Guvernörlük** görevini ifa eder ve yetkilerini kullanır.

B) *GUVERNÖR YARDIMCILARI*

Nitelik, atanma, görev ve yasaklar

MADDE 29. — **Bankanın** üç **Guvernör** Yardımcısı olup, bunlar yüksek öğrenim görmüş, maliye, iktisat ve bankacılık alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olanlar arasından, **Banka Meclisi**nin teklifi üzerine **Bakanlar Kurulunca** beş yıl süre ile atanırlar. Bu sürenin sonunda tekrar atanmaları caiz olduğu gibi, sürenin bitiminden evvel aynı usulle değiştirilmeleri de mümkündür.

27 nci maddede yazılı yasaklar, **Guvernör** yardımcıları hakkında da uygulanır.

Bütün banka işlemleri, **Guvernör**ce yapılacak görev bölümünde kendilerine verilen kısımların işlerinden sorumlu olmak üzere, bu kanun hükümleri ve ayrıca, **Guvernörlükçe** verilecek yetkiler ile **Yönetmelikler** esasları dairesinde **Guvernör** Yardımcıları tarafından yönetilir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

Bakanlar ve müsteşarlar seviyesindeki bakanlıklararası komite toplantılarında **Guvernör**rün görev alması, birinci fıkra hükmüne aykırı sayılmaz.

MADDE 28. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

BÖLÜM - V

Yönetim Komitesi

Kuruluş, görev

MADDE 30. — Yönetim Komitesi, Guvernörün başkanlığı altında Guvernör Yardımcılarından kurulur. Guvernörün başkanlık edemediği hallerde, tayin edeceği Guvernör Yardımcısı Yönetim Komitesine Başkanlık eder.

Yönetim Komitesinin görevleri aşağıda gösterilmiştir :

1. Guvernörce lüzum görülen hallerde, Banka Meclisi kararına bağlanacak hususları önceden inceliyerek, Banka Meclisine yapılacak teklifleri hazırlamak;
2. Bankanın idare, teşkilât ve hizmetlerine ilişkin yönetmelikleri hazırlamak;
3. Yönetmeliklerle Yönetim Komitesinin kararına bırakılan hususlarda karar almak;
4. Banka işlemlerinde koordinasyonu sağlamak;
5. Atanmaları Banka Meclisince yapılan personel dışında kalan memur ve hizmetlilerin tayin, aylıklarını tesbit, işten çıkarma ve emeklilik gibi işlemlerini yapmak.

Yönetim Komitesi toplantılarında kararlar, tam üye sayısının çoğunluğu ile alınır. Oyların eşitliği halinde, Guvernörün katıldığı teklif kabul edilmiş sayılır.

BÖLÜM - VI

Şubeler Teşkilâtı

Kuruluş, görev

MADDE 31. — Bankanın Merkez ve Şubeleri ve Banknot Matbaası Teşkilâtı ve görevleri ile bu Şubeler ve Banknot Matbaası Yönetim Komitelerinin kuruluş ve görevleri yönetmeliklerle tesbit olunur.

KISIM - III

Banka personeline ait hükümler

Personel statüsü

MADDE 32. — Banka personeli, Bankanın memurları ile Banknot Matbaası işçilerinden terekkübeder.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 30. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 31. — Aynen kabul edilmiştir.

Personel statüsü

MADDE 32. — Banka personeli, Bankanın memurları ile Banknot Matbaası işçilerinden terekkübeder.

(Hükümetin Teklifi)

«Banka memuru» deyimi, Banka hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlere, devamlı vazife görmek üzere atanan kişileri ifade eder.

Banka memurlarının kurduğu veya kuracağı sendikalar hakkında 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu hükümleri uygulanır.

Banka personeli, bu kanun ile Banka Meclisince düzenlenecek statü hükümlerine tabidir.

Banka Meclisi kararıyla sözleşmeli olarak yerli ve yabancı uzman çalıştırılabilir.

Ücret rejimi

MADDE 33. — Banka Gubernur ve Gubernur Yardımcılarının aylık ücretleriyle temsil ödenekleri, Bakanlar Kurulunca tesbit olunur.

Yönetim Komitesi Başkan ve Üyelerine, Şubeler ve Banknot Matbaası Yönetim Komiteleri Başkan ve Üyelerine, bu görevleri dolayısıyla aylıklarının üçte ikisini aşmamak kaydıyla verilecek ek ücret, Banka Meclisince tâyin olunur.

Diğer personelin aylıkları, kendilerini atamaya yetkili Banka Meclisi ve Merkez Yönetim Komitesince, yukarıki ücretler göz önünde bulundurulmak suretiyle tesbit olunur. Bu tesbitte nazara alınacak esaslar ile personele ait görev seyahat yollukları ve sair bütün hususlar 32 nci maddede gösterilen statüde belirtilir.

Personelin emekliliği

MADDE 34. — Banka mensupları ile emekliliğe tabi görevlerden Banka Meclisine gelenler hakkında, Banknot Matbaası işçileri hariç olmak üzere, 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği günde, Bankada görevli olanların emeklilik kesenekleri, 5434 sayılı Kanunla tesbit edilmiş bulunan keseneğe esas aylıkları üzerinden kesilir. Bu gibilerin aylık yükselmelerinde, haklarında aynı kanunun 15 nci maddesinin (B) bendinin ikinci fıkrası hükmü uygulanır. Emekliliğe tabi gö-

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

«Banka memuru» deyimi, Banka hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlere, devamlı vazife görmek üzere atanan kişileri ifade eder.

16 . 7 . 1963 tarih ve 275 sayılı Kanunun 20 nci maddesi Banka hizmetlerinde de uygulanır.

Banka personeli, bu kanun ile Banka Meclisince düzenlenecek statü hükümlerine tabidir.

Banka Meclisi kararıyla sözleşmeli olarak yerli ve yabancı uzman çalıştırılabilir.

MADDE 33. — Aynen kabul edilmiştir.

Personelin emekliliği

MADDE 34. — Banka mensupları ile emekliliğe tabi görevlerden Banka Meclisine seçilenler hakkında, Banknot Matbaası işçileri hariç olmak üzere, 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği günde, Bankada görevli olanların emeklilik kesenekleri, 5434 sayılı Kanunla tesbit edilmiş bulunan keseneğe esas aylıkları üzerinden kesilir. Bu gibilerin aylık yükselmelerinde, haklarında aynı Kanunun 15 nci maddesinin (B) bendinin ikinci fıkrası hükmü uygulanır. Emekliliğe tabi

(Hükümetin Teklifi)

revlerden gelen sözleşmeli personel hakkında da aynı kanun hükümleri uygulanır.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği günden sonra atanacakların emeklilik keseneğine esas aylıkları, 5434 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin (B) bendi hükmüne göre tesbit edilir.

Sır saklama ve sorumluluk

MADDE 35. — Banka mensupları, sıfat ve görevleri dolayısıyla Bankaya veya Banka ile münasebeti olan kişi ve kurumlara aiddolmak üzere bildikleri sırların gizliliğine riayet eylemek ve bu sırları kanunen yetkili kılınan mercilerden gayrısına her hangi bir surette açıklamamakla yükümlüdürler.

Bu yükümlülük, Bankadan ayrılmaları halinde dahi devam eder.

Banka mensupları, görevleri ile ilgili olarak Bankaya verdikleri zararlardan ötürü, Borçlar Kanununun haksız fiil hükümlerine tabidirler.

KISIM — IV

Bankanın görev ve yetkileri

BÖLÜM — I

Banknot ihracı

Banknot ihracı ve tedavül mecburiyeti

MADDE 36. — a) Bankanın ihracetmiş olduğu ve ihracedeceği banknotların tedavüli mecburi olup, bunlar hudutsuz ödeme kudretini haizdir.

b) Banka, 45, 46, 48, 50, 51, 52 ve 53 nci maddelerde yazılı muameleler dolayısıyla banknot ihracetme yetkisini haizdir.

Banknotların değiştirilmesi

MADDE 37. — a) Banka, tedavülde bulunan banknotları gerekli gördüğü zaman yeni emisyonlarla değiştirebilir.

Tedavülden çekilen eski banknotlar, değiştirme işlemine başlandığı tarihten itibaren 10 yıl sonra zamanına uğrar.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

görevlerden gelen sözleşmeli personel hakkında da aynı Kanun hükümleri uygulanır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği günden sonra atanacakların emeklilik keseneğine esas aylıkları, 5434 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin (B) bendi hükmüne göre tesbit edilir.

MADDE 35. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 36. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 37. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

Gerek değiştirme işleminin başlayacağı tarih ve gerekse bu 10 yıllık süre içinde eski banknotların mecburî tedavül müddeti Banka Meclisince tâyin ve keyfiyet Resmî Gazete ile ilân olunur.

b) Eskimiş ve yıpranmış banknotlar, Maliye Bakanlığı ile banka arasında tesbit edilecek esaslar dâhilinde ve yönetmelikle kabul edilecek kabariit usulüne göre, bankaca yedek banknotlarla değiştirilir.

c) Tedavülden kaldırılan banknotlarla, eskimiş, yıpranmış veya kısmen ziyaa uğramış olması sebepleriyle değiştirilen banknotların iptal ve yok edilmesine ilişkin esaslar yönetmelikle belirtilir.

Madenî para

MADDE 38. — Hükümetçe, Hazine hesabına çıkarılacak madenî paranın birim değeri ile en yüksek haddi özel kanunla tâyin edilir.

BÖLÜM — II

Türk Parasının İstikrarını Korumaya İlişkin görev ve yetkiler

İlân edilecek hususlar

MADDE 39. — Banka, Banka Meclisince zaman zaman tesbit edilecek, kendi işlemlerinde uygulayacağı reeskont, iskonto ve faiz hadlerini ve açık piyasa politikasının şartlarını ilân eder.

Bu hadler memleketin her tarafında aynıdır.

Dördüncü madde gereğince tâyin olunan muadelet esasına göre, Banka Meclisince tesbit olunacak altın ve döviz alış ve satış fiyatları ile bu maddenin II numaralı paragrafının (d) bendinde gösterilen hususlar hakkında 22 nci maddenin 3 ncü bendi uyarınca alınan kararlar keza ilân edilir. Bu ilânlar Resmî Gazete ile yapılır.

Para - Kredi konusunda Bankanın görev ve yetkileri

MADDE 40. — I - Banka :

a) Dördüncü madde esaslarını göz önünde bulundurmak suretiyle, ekonomik amaç ve he-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 38. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 39. — Aynen kabul edilmiştir.

Para - Kredi konusunda bankanın görev ve yetkileri

MADDE 40. — I - Banka :

a) Dördüncü madde esaslarını göz önünde bulundurmak suretiyle, ekonomik amaç ve he-

(Hükümetin Teklifi)

deflerin sağlanmasına yardımcı olacak tarzda kredilerinin hacim, nitelik, mahiyet ve temin şartlarını düzenler ve kredi sistemi içinde genel likidite ihtiyacını karşılar.

b) Ancak gerçek ticari işlere dayanan ve millî ekonomi ihtiyaç ve icaplarına uygun maksatlara yarıyan faaliyetlere kredi tahsis edebilir. Banka, bu kredilerin, işbu maksatlara uygun şekilde kullanılmasını ilgili bankalar nezdinde kontrol yetkisini haizdir.

II - a) Kanuni karşılıklar :

Bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları umumi disponibilitenin asgari oranı Bankaca tesbit olunur.

Bankalar yukarıdaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî disponibiliteden başka banka nezdinde açılacak hususi bloke birer hesapta nakden munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler. Bu munzam karşılığın, işbu kanunun 51 nci maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyenin oranı memleketin umumî iktisadi durumu göz önünde bulundurulur zaman zaman Bankaca tesbit olunur.

Banka kanunî karşılık oranlarını, bankaların taahhütlerinin niteliğine göre farklı nispetlerde tesbite yetkilidir.

Kanunî karşılık oranlarının değiştirilmesi hakkındaki kararların ne zaman yürürlüğe gireceği ve kapsamı Bankaca tesbit olunur.

Bankalar aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarında vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerin verilme müddetleri içinde Bankadaki hususi hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukarıdaki fıkra gereğince Bankaya yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si Bankaca tesbit, Yüksek Plânlama Kurulunca uygun mütalâa ve Bakanlar Kurulunca tasvibedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası zirai finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti Bankaya bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini talebedebilir. Banka, bu talepleri

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

deflerin sağlanmasına yardımcı olacak tarzda kredilerinin hacim, nitelik, mahiyet ve temin şartlarını düzenler ve kredi sistemi içinde genel likidite ihtiyacını karşılar.

b) Ancak gerçek ticari işlere dayanan ve millî ekonomi ihtiyaç ve icaplarına uygun maksatlara yarıyan faaliyetlere kredi tahsis edebilir. Banka, bu kredilerin, işbu maksatlara uygun şekilde kullanılmasını ilgili bankalar nezdinde kontrol yetkisini haizdir.

II - a) Kanuni Karşılıklar :

Bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları umumi disponibilitenin asgari oranı Bankaca tesbit olunur.

Bankalar yukarıdaki fıkra mucibince tesis edecekleri umumî disponibiliteden başka Banka nezdinde açılacak hususi bloke birer hesapta nakden munzam karşılık tesis etmekle mükelleftirler. Bu munzam karşılığın, işbu Kanunun 51 nci maddesinde zikri geçen aylık mevduat cetvellerinde umumî mevduattan bankalar mevduatının tenzilinden sonra kalacak bakiyenin oranı memleketin umumî iktisadi durumu göz önünde bulundurulur zaman zaman Bankaca tesbit olunur.

Banka, kanuni karşılık oranlarını, bankaların taahhütlerinin niteliğine göre farklı nispetlerde tesbite yetkilidir.

Kanuni karşılık oranlarının değiştirilmesi hakkındaki kararların ne zaman yürürlüğe gireceği ve kapsamı Bankaca tesbit olunur.

Bankalar aylık mevduat cetvellerine göre bu mevduatlarında vâkı artışa tekabül eden munzam karşılıkları, mezkûr aylık cetvellerin verilme müddetleri içinde Bankadaki hususi hesaba yatırmak mecburiyetindedirler.

Yukarıdaki fıkra gereğince bankaya yatırılacak munzam karşılıkların en çok % 20 si bankaca tesbit, Yüksek Plânlama Kurulunca uygun mütalâa ve Bakanlar Kurulunca tasvibedilecek esaslar dairesinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası zirai finansmanlarına tahsis edilebilir.

Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili bankalar keyfiyeti bankaya bildirerek azalmaya tekabül eden karşılığın iadesini talebedebilir. Banka, bu talepleri der-

(Hükümetin Teklifi)

derhal yerine getirmekle mükelleftir. Banka, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan bir bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvellerinin verilmesini beklemeksizin azalmaya tekabül eden karşılığı derhal iade eder.

Karşılık nisbetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gerekli iadenin Bankadaki hesaptan karşılanmaması halinde, bu fıkraya gereğince zirai finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde, bu tediye Hazinesinin kefaleti altında Devlet Yatırım Bankasındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

Banka, kanunî karşılıklar için tesbit edilen oranları, müddetinde tesis etmiyen bankalara, eksik kısım üzerinden tesbit edeceği bir nisbette cezai faiz tahakkuk ettirir.

b) Faiz oranları :

Banka, ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzami faiz oranları ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzami hadlerini ve mevduatta vâde müddetlerini tâyin ve bunların yürürlük zamanlarını tesbit eder.

Yukarıki (a) ve (b) fıkralarında söz konusu kararlar, Yüksek Plânlama Kurulunun uygun mütalâası ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girer.

c) Banka kredilerinin düzenlenmesi :

Banka, kalkınma plânları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak banka plâsmanları üzerinde keyfiyet ve kemiyet bakımından tanzim tedbirleri ittihaz eder ve umumi kredi hacmi ile umumi kredi hacmi içinde muhtelif kredi nevelerinin sektörler ve mevzular itibariyle tevezzüü tarzını ayarlar.

d) Diğer yetkiler :

Banka, taksitle satış yapan kurum ve kuruluşların kredi şartlarını; malî kurumlarca yapılan yatırımların nevi ve miktarlarını ve verilen kredilerin şartlarını; özel sektöre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış şartlarını tesbit eder.

e) Bankaya devredilen sair görev ve yetkiler :

Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin görev yetkileri bankaya devredilmiştir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

hal yerine getirmekle mükelleftir. Banka, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan bir bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvellerinin verilmesini beklemeksizin azalmaya tekabül eden karşılığı derhal iade eder.

Karşılık nisbetlerinin indirilmesi veya mevduat azalışı dolayısıyla gerekli iadenin bankadaki hesaptan karşılanmaması halinde, bu fıkraya gereğince zirai finansmana tahsis edilen karşılıklardan iade zarureti hâsıl olduğu takdirde, bu tediye Hazinesinin kefaleti altında Devlet Yatırım Bankasındaki karşılık hesabından derhal yapılır.

Banka, kanuni karşılıkları için tesbit edilen oranları, müddetinde tesis etmiyen bankalara, eksik kısım üzerinden tesbit edeceği bir nisbette cezai faiz tahakkuk ettirir.

b) Faiz oranları :

Banka, ödünç para verme işlerinde ve mevduat kabulünde alınacak ve verilecek âzami faiz oranları ile temin edilecek sair menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyet ve âzami hadlerini ve mevduatta vâde müddetlerini tâyin ve bunların yürürlük zamanlarını tesbit eder.

Yukarıki (a) ve (b) fıkralarında söz konusu kararlar, Yüksek Plânlama Kurulunun uygun mütalâası ve Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girer.

c) Banka kredilerinin düzenlenmesi :

Banka, kalkınma plânları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak banka plâsmanları üzerinde keyfiyet ve kemiyet bakımından tanzim tedbirleri ittihaz eder ve umumi kredi hacmi ile umumi kredi hacmi içinde muhtelif kredi nevelerinin sektörler ve mevzular itibariye tevezzüü tarzını ayarlar.

d) Diğer yetkiler :

Banka, taksitle satış yapan kurum ve kuruluşların kredi şartlarını; malî kurumlarca yapılan yatırımların nevi ve miktarlarını ve verilen kredilerin şartlarını; özel sektöre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış şartlarını tesbit edebilir.

e) Bankaya devredilen sair görev ve yetkiler :

Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin görev ve yetkileri bankaya devredilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

BÖLÜM - III

Bankanın Hükümetle olan münasebetleri ve
bununla ilgili görevler

*Malî ve ekonomik müşavirlik, malî ajanlık ve
haznedarlık*

**MADDE 41. — I - Malî ve ekonomik mü-
şavirlik :**

Banka, Hükümetin malî ve ekonomik isti-
şare organıdır. Bu sıfatla Banka, para ve kre-
di politikası konusunda Hükümetçe incelenme-
si istenilecek hususlar hakkında mütalâa beyan
eder.

Yabancı memleketlerle yapılacak malî ve
ticari anlaşmalar akdine ilişkin müzakerelerde
Banka temsil olunur.

II - Malî Ajanlık :

Devletin milletlerarası malî ve iktisadi mü-
nasebetlerinde Bankaya, Hükümetin malî ajan-
lığı verilebilir.

Banka, Devlet iç istikraz tahvillerinin ma-
lî servisini, özel kanunlara veya bunlara daya-
nan kararlara göre kambiyo denetlemesini ve
dış ticaret rejimi tatbikatını veya benzeri iş-
lemleri yapmakla görevlendirilebilir. Bu sıfat-
la yaptığı işlemlerden dolayı üçüncü şahıslar
tarafından Bankaya sorumluluk tevcih edile-
mez.

III - Haznedarlık :

Banka, Hükümetin haznedarıdır. Bu sıfat-
la, özellikle, Devletin gerek içerde ve gerekse
yabancı memleketlerde tahsilât ve tediyatını ve
bütün Hazine işlemlerini ve memleket içi ve
dışı her nevi para nakil ve havale işlerini üc-
retsiz yapar.

Hazine ve katma bütçeli idarelerle, özel
idare ve belediyelere ait paraların, kurulu ol-
duğu mahallerde Bankaya, kurulu bulunmadığı
yerlerde muhabirlerine yatırılması zorunludur.

Banka, bu tevdiata faiz ödemez.

Özel denetim

**MADDE 42. — Maliye Bakanı, Bankanın
işlem ve hesaplarını teftiş ve mürakabe ettire-
bilir. Maliye Bakanlığı, bu hususta her nevi
mâlûmatı Bankadan talebedebilir.**

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 41. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 42. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

BÖLÜM - IV

Bilgi İsteme ve risklerin toplanması

Bilgi isteme yetkisi, Bankaların yıllık bilânçoları ve raporları

MADDE 43. — Türkiye'de faaliyette bulunan bütün bankalar yıllık bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını, İdare Meclisi ve murakıp raporları ile birlikte, Umumi Heyetlerinin toplantı tarihinden itibaren bir ay içinde Bankaya vermekle yükümlüdürler.

Banka, bankalardan mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait her türlü bilgiyi istiyebilir. Şu kadar ki, bankalardan, müşterilerinin şahsî tevdiat hesapları hakkında bilgi istenemez.

Bankalar, Bankanın yukarıki fıkraya göre isteyeceği bilgileri Bankanın belirteceği süre içinde vermeye mecburdurlar. Banka, bankaların malî durumlarını takip ve tetkik eder, gerektiği takdirde, bunlar hakkındaki mütalâalarını teklifleri ile birlikte Maliye Bakanlığına bildirir.

Risk Santralizasyonu

MADDE 44. — Banka, Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların müşterilerinin risk durumlarını nezdinde toplamak maksadıyla bir risk santralizasyonu teşkilâtı kurar.

Bankalar, risk durumları hakkında Bankanın kendilerinden istediği bütün bilgileri, Bankanın talimatına göre belirteceği süre içinde ve formüllere uygun olarak vermekle yükümlüdürler.

Risk Santralizasyonu, Teşkilâtının bütün işlem ve kayıtları gizli olup, Banka ancak, ilgili bankaları, müşterilerinin veya kredi isteklilerinin risk durumları hakkında aydınlayabilir. Bilgi alma ve verme şekil ve şartları Yönetmelikle belirtilir.

Bankaların keşide ettikleri protestolar, bankalara duyurulmak üzere Bankada toplanır. Bunların toplanma ve bankalara duyurulma esasları, Banka ile Türkiye Bankalar Birliği tarafından tesbit edilir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 43. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 44. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

KISIM - V

Bankanın yapacağı işlemler

BÖLÜM - I

Kredi müesseseleriyle işlemler

Senet ve vesikaların reeskonta ve avansa kabulü

MADDE 45. — a) Banka, asgari üç imzayı taşımak ve vâdelerine en çok 120 gün kalmış olmak şartıyla, bankalar tarafından tevdi edilecek ticari senet ve vesikaları reeskonta kabul edebilir. İmzalardan biri yerine, sigorta poliçeleri ile beraber olmak üzere emtiaya veya mahsule ilişkin makbuz senedi veya varant gibi teminatın dahi kabulü caizdir. Bu halde, emtia ve mahsulün kolaylıkla satılabilir neviden olmaları ve değerinin, senet tutarından, Bankanın tâyin edeceği oranlardan fazla bulunması şarttır. Şu kadar ki, tâyin edilecek oran % 10 dan az olamaz.

Banka, muteber saydığı iki imza ile istisnaen yetinebilir.

b) Sanayi ve maden işleriyle uğraşan gerçek ve tüzelkişilerin bir banka tarafından ibraz edilecek ticari senetleri ile;

c) Küçük sanat erbabı, esnaf ve esnaf teşekküllerinin kredi ihtiyaçlarını karşılamakla kanunla görevlendirilmiş bulunan bankalar tarafından tevdiolunacak senetler;

Vâdelerinin bitimine en çok 9 ay kalmış olmak kaydıyla, maddenin (a) bendindeki şekil ve şartlar içinde reeskonta kabul edilebilir.

d) Vâdesi 9 ayı aşmayan tarım senetleri de, ticari senetler gibi reeskonta kabul edilebilir.

Banka yukarıki fıkralara göre reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans da verebilir.

Orta vâdeli reeskont ve avans işlemleri

MADDE 46. — Banka, Banka Meclisince tesbit edilecek esas ve şartlar dâhilinde, bankalar tarafından tevdi edilecek, vâdelerine en çok beş yıl kalmış olan senetleri rees-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 45. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 46. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

konta kabul edebilir veya mukabilinde avans verebilir. Bu senetlerde, en az iki imzanın bulunması şarttır.

Bu madde gereğince kabul edilecek senetlerin nominal değerinin toplamı 45 nci maddenin (b) ve (c) bendlerinde yazılı senetlerin nominal değerleri toplamını geçemez.

Reeskonta veya avansa kabul edilecek senetlerin en yüksek tutarı

MADDE 47. — 51 nci madde hükmüne göre yapılacak işlemler haricolmak üzere, Banka sermayesi ile ihtiyat akçeleri toplamının % 10 unu aşan bir meblâğı ihtiva eden senet ve vesikalari reeskonta kabul edemeyeceği gibi, teminat olarak da kabul edemez.

Aynı imzaları taşıyan birden fazla senetlerin toplamı, yukarıda yazılı tutarı aştığı takdirde, fazlası reeskonta veya teminata kabul edilemez.

Tahvil karşılığı avans

MADDE 48. — Banka, Devlet tahvilleriyle, Borsada kayıtlı diğer sağlam tahviller karşılığında, Borsa değerlerinin en çok % 80 oranında ve 120 gün vâde ile bankalara avans verebilir. Şu kadar ki, kendi ihracettikleri tahviller karşılığında bankalara avans verilmez. Bu madde gereğince bankalara verilecek avansların toplamı 45 nci maddenin (a) bendinde yazılı senetlerin nominal değerleri toplamının 1/3 geçemez.

Merkez ve Şubeler İskonto Komiteleri

MADDE 49. — A) Merkez İskonto Komitesi :

İdare Merkezi İskonto Komitesi, Güvernörün Başkanlığı altında, Banka Meclisince seçilecek iki üye ile ilgili Güvernör Yardımcısından kurulur.

Bu komite :

a) Bankanın kendi işletmelerinde uyulacağı reoskont, iskonto ve faiz hadleri hakkında Banka Meclisine teklifte bulunmak;

b) Banka Meclisince verilecek yetkiler çerçevesinde kredi işlerini incelemek ve düzenlemek;

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 47. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

İle görevlidir.

B) Şubeler İskonto Komitesi :

Şubeler İskonto Komitesi, bu kanun hükümleri, Banka Meclisince kabul edilecek iskonto, reeskont ve avans yönetmeliği ve Guvernörlükçe verilecek talimatlar dairesinde kredi işlemlerini yürütmekle görevlidir.

Şubeler İskonto Komitesi, Şube Müdürünün Başkanlığında, yönetmelikle tesbit edilecek görevlilerden kurulur.

Merkez İskonto Komitesine seçilecek iki üyeye, bu görevleri dolayısıyla aylıklarının üçte ikisini aşmamak kaydıyla verilecek ek ücret Banka Meclisince tesbit olunur.

BÖLÜM : II

Hazine ve İktisadi Kamu Müesseseleriyle işlemler

Hazineye kısa vâdeli avans

MADDE 50. — Banka, miktarı cari yıl genel bütçe ödenekleri toplamının yüzde onbeşini geçmemek üzere Hazineye kısa vâdeli bir avans hesabı açar. Bu avans hesabına uygulanacak faiz haddi ile ekonomik durum göz önünde tutularak kullanılacak avans nisbeti Maliye Bakanlığı ile Banka arasında kararlaştırılır.

İktisadi Kamu Müesseselerine kredi

MADDE 51. — Banka, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile iktisadi alanda faaliyet gösteren Katma Bütçeli idarelerin hammadde ve mahsul alımı ile ilgili, mevsimlik ihtiyaçları için düzenliyecekleri en çok dokuz ay vâdeli bonolarını veya Hazine kefaletini haiz bonolarını iskonto edebilir ve karşılığında avans verebilir.

Banka, bu teşekkül ve idarelere, yatırım ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla kredi veremez.

Banka, verdiği bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisini haizdir.

Bu suretle kabul edilebilecek bonoların azami hadleri ile bunlara uygulanacak iskonto ve faiz hadleri Banka Meclisince kararlaştırılır.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 50. — Aynen kabul edilmiştir.

Kamu müesseselerine kredi

MADDE 51. — Banka, iktisadi Devlet Teşekkülleri ile iktisadi alanda faaliyet gösteren katma bütçeli idarelerin hammadde ve mahsul alımı ile ilgili, mevsimlik ihtiyaçları için düzenliyecekleri en çok dokuz ay vâdeli bonolarını veya Hazine kefaletini haiz bonolarını iskonto edebilir ve karşılığında avans verebilir.

Banka, bu teşekkül ve idarelere, yatırım ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla kredi veremez.

Banka, verdiği bu krediler üzerinde her türlü kontrol yetkisini haizdir.

Bu suretle kabul edilebilecek bonoların âzami hadleri ile bunlara uygulanacak iskonto ve faiz hadleri banka meclisince kararlaştırılır.

(Hükümetin Teklifi)

BÖLÜM - III

Açık piyasa işlemleri

MADDE 52. — Banka, para arzını ve ekonominin likiditesini düzenlemek maksadiyle;

a) 45 nci maddenin (a) ve (b) bendlerinde yazılı şartları havi senetleri,

b) Devlet iç istikrazı, kamu idare ve müesseseleri tahvilleri ile ödenmiş sermayesi en az 20 milyon Türk Lirası olan anonim şirketlerin borsada kayıtlı sağlam tahvillerini,

Alıp satabilir.

c) Hazinece gerekli provizyonların tesisi karşılığında, Devlet Tahvilleri tanzim alış ve satışları yapabilir.

Maddenin (b) bendindeki işlemler Hazineye veya kamu idare ve müesseselerine kredi yardımı amacıyla yapılamaz.

Yukarıki fıkralar gereğince yapacağı işlemlere ait esas, miktar ve şartlar Banka Meclisince tâyin ve tesbit olunur.

Bankanın bu madde gereğince yapabileceği açık piyasa işlemleri sermaye ve yedek akçeleri toplamının beş mislini geçemez.

BÖLÜM — IV

Altın ve dövizle ilgili işlemler

MADDE 53. — a) Banka, sikke veya külçe halinde altın alıp satabileceği gibi, altın ithal ve ihraç edebilir ve altın karşılığında avans alıp verebilir.

b) Banka, vâdeli ve vâdesiz her çeşit döviz alıp satabileceği gibi, döviz karşılığında avans verebilir, bankalara kurye kredisi tanıyabilir. Banka ayrıca döviz olarak karşılıklı ve karşılıksız her çeşit avans ve krediler alabilir.

Bu fıkradaki işlemlerin esas ve şartları Banka Meclisince belirtilir.

c) Banka, ticaret ve ödeme anlaşmaları gereğince, muhabir bankalara kredi verebilir.

Son fıkra gereğince alınıp satılan dövizlerden Bankaca konvertibl olduğu kabul edilmeyenlerin değerlerinde tahassul edecek değişikliklerden meydana gelecek kâr ve zarar Hazineye aittir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 52. — Banka, para arzını ve ekonomik likiditesini düzenlemek maksadiyle;

a) 45 nci maddenin (a) ve bendlerinde yazılı şartları havi senetleri,

b) Devlet iç istikrazı, kamu idare ve müesseseleri tahvilleri ile ödenmiş sermayesi en az 10 milyon Türk lirası olan anonim şirketlerin borsada kayıtlı sağlam tahvillerini, alıp satabilir.

c) Hazinece gerekli provizyonların tesisi karşılığında, Devlet Tahvilleri tanzim alış ve satışları yapabilir.

Maddenin (b) bendindeki işlemler Hazineye veya kamu idare ve müesseselerine kredi yardımı amacı ile yapılamaz.

Yukarıki fıkralar gereğince yapacağı işlemlere ait esas, miktar ve şartlar Banka Meclisince tâyin ve tesbit olunur.

Bankanın bu madde gereğince yapabileceği açık piyasa işlemleri sermaye ve yedek akçeleri toplamının beş mislini geçemez .

MADDE 53. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

İkraz limitleri

MADDE 54. — 45, 46 ve 48 nci maddeler gereğince, Bankanın yapacağı ikrazların en yüksek haddi ve kredi nevelerine göre limitleri, ekonomik hedefler, millî para politikasının prensipleri, piyasanın kredi ihtiyacı, bankalar sisteminin likiditesi ve Bankanın portföy terekkübü göz önünde tutulmak suretiyle Banka Meclisince tesbit olunur.

BÖLÜM — V

Sair işlemler

MADDE 55. — Banka, Banka Meclisince tesbit edilecek bankacılık işlemleri ve hizmetlerini yapabilir.

Banka, mevcut veya ilerde, şubelerin bulunduğu yerlerde açılacak bankalararası takas odaları işlemlerine nezaret eder.

KISIM — VI

Bankanın yapamayacağı işlemler

MADDE 56. — Banka :

a) Bu kanunla açıkça yetki verilen işlemler dışında karşılıksız kredi açamaz ve avans veremez.

b) Her ne şekilde olursa olsun, kefil olmaz ve teminat veremez.

Millî Piyango için verilecek kefalet bu hükmün dışındadır.

c) Portföyünde mevcut senetleri teccidedemez.

d) Mücerret gayrimenkul alımı ile ilgili senet ve vesikaları reeskonta kabul edemeyeceği gibi, bunlar üzerine avans da veremez.

e) Bu kanunla tasrih edilen hususlar dışında, Banka, kendi ad ve hesabına hiçbir iş ve ticaret yapamayacağı gibi, başka şirket ve müesseselere de iştirak edemez; hisse senedi satınalmaz ve bunları avansa kabul edemez.

Banka ancak, Banknot Matbaasında bedeli karşılığında hisse senedi, tahvil, pul, kıymetli kâğıt ve yabancı banknot basabilir.

f) Banka, kendi ihtiyacı için gerekli şube, arşiv ve lojman binaları ile Banka personelinin kültür ve meslekî bilgilerini artırmak, sosyal

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 54. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 55. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 56. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kurs binaları, revir, dinlenme yerleri ve hizmetle ilgili sair gayrimenkuller dışında gayrimenkul iktisabedemeyeceği gibi, kendi alacağından dolayı kanuni yollardan temellük eylemek zorunluluğunda kaldığı gayrimenkulleri, ihtiyacı için kullanamadığı takdirde, en çok üç yıl içinde elden çıkarmaya mecburdur. Bu süre zaruret halinde Maliye Bakanlığınca uzatılabilir.

KISIM - VII

Banka hesapları ve bilançosu, bülten, istisna, muaflık ve çeşitli hükümler

BÖLÜM - I

Banka hesapları ve Bilanço

Hesap dönemi

MADDE 57. — Bankanın hesap dönemi, takvim yılıdır.

Bilanço ve rapor

MADDE 58. — Banka, her takvim yılı sonu itibarıyla düzenleyeceği bilanço ve kâr ve zarar hesabı ile yıllık faaliyet raporunu Genel Kurulun içtimaından evvel Maliye Bakanlığına tevdi eder ve bilançoğu Resmî Gazete ile yayınlar.

Provizyonlar ve hususi ihtiyat

MADDE 59. — Bankanın yıllık gayrisâfi kârından, ertesi yıllarda bankaya has işlemler dolayısıyla meydana gelebilecek muayyen riskleri karşılamak üzere Banka Meclisince uygun görülecek tutarlarda provizyonlar ayrılabilir.

Zamanaşımına uğriyan banknotlarla, 37 nci maddenin (b) fıkrası gereğince değiştirmeden doğan farklar hususi ihtiyata alınır.

Kârın dağıtılması

MADDE 60. — Bankanın yıllık sâfi kârı, aşağıdaki şekilde dağıtılır :

- a) % 20 si ihtiyat akçesine;
- b) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden, % 6 oranında ilk kâr hissesi olarak hissedarlara;

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 57. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 58. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 59. — Aynen kabul edilmiştir.

Kârın Dağıtılması

MADDE 60. — Bankanın yıllık safi kârı, aşağıdaki şekilde dağıtılır :

- a) % 20 si ihtiyat akçesine;
- b) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden, % 6 oranında ilk kâr hissesi olarak hissedarlara;

(Hükümetin Teklifi)

c) Yukarıki yüzdeler tutarının düşülmesinden sonra kalan miktarın en çok % 5 i aylıklarının (% 200) oranını geçmemek üzere Banka mensuplarına ve % 10 u fevkalâde ihtiyat akçesine;

d) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden Genel Kurul kararıyla en çok % 6 nispetinde ikinci kâr hissesi olarak hissedarlara.

Bu dağıtımdan sonra kalan bakıye Hazineye verilir.

Yeniden değerlendirme farkları

MADDE 61. — Türk Parası değerinin değiştirilmesi halinde Bankanın aktif ve pasifindeki altın ve dövizlerin yeniden değerlendirilmesi dolayısıyla lehte veya aleyhte doğacak farklar yıllık kâr ve zarar hesapları dışında özel bir hesaba alınır.

Bu hesaba alınan meblâğın kullanılma veya itfa şekli ve şartları Maliye Bakanlığı ile Banka arasında tesbit olunur.

Tasfiye

MADDE 62. — Bankanın tasfiyeye girmesi halinde uygulanacak tasfiye esasları, bir kanunla tesbit edilir. Tasfiye neticesinde hâsıl olan net varlıktan evvelâ hisse senetleri bedeli ödenir. Hisse senetleri başabaş ödendikten sonra kalan miktarın % 80 i Hükümete, % 20 si hissedarlara tevzi olunur.

BÖLÜM - II

Banka bülteni

MADDE 63. — Banka, her hafta sonu itibariyle hesap durumunu kısaca gösteren bir bülten yayınlıyarak, Resmî Gazete ile de ilân eder.

Bu bültende bir taraftan kasa mevcudu, altın mevcudu, döviz vaziyeti, dâhilde ödenecek senetler toplamı, yabancı memleketlerdeki mevduatı, alacaklı olduğu diğer kıymetleri; diğer taraftan sermayesi, yedek akçeleri, tedavülde bulunan banknotların miktarı, Banka nezdindeki mevduatı ve borçlu olduğu diğer kıymet-

(Geçici Komisyonun değıştirmesi)

c) Yukarıki yüzdeler tutarının düşülmesinden sonra kalan miktarın en çok % 5 i, iki aylık maaş tutarını geçmemek üzere Banka mensuplarına ve % 10 u fevkalâde ihtiyat akçesine;

d) Hisse senetlerinin nominal değerleri üzerinden Genel Kurul kararıyla en çok % 6 nispetinde ikinci kâr hissesi olarak hissedarlara.

Bu dağıtımdan sonra kalan bakıye Hazineye verilir.

MADDE 61. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 62. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 63. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

leri ile ayrıca, Bankanın kendi işlemleriyle ilgili yürürlükteki reeskont, iskonto ve faiz hadleri de gösterilir.

Bu bülten, gerekli görülecek müesseselere ve yabancı Merkez Bankalarına gönderilir.

BÖLÜM - III

Muaflık, istisna ve çeşitli hükümler

Vergi, Resim ve Harcdan muaflık

MADDE 64. — Bankanın sermayesi, ihtiyat akçesi, (A) sınıfı hisselerine isabet eden kâr ile ithal edeceği külçe veya meskûk altınlar; Banknot Matbaası ve tesisatı için yapılacak ithalât, her türlü vergi, resim ve harcdan muaftır.

Banka, Banka işlemlerine mütaallik bütün kâğıtlar, ilânlar ve saire dolayısıyla kendisi tarafından ödenmesi gereken Damga Vergisi ile her türlü resim ve harcdan muaftır.

Değer nakillerinde uygulanacak tarife

MADDE 65. — Bankaya ait her türlü meskûk ve külçe altın ve Türk Lirası banknotlarla tahviller ve bonolar ve yabancı efektif dövizlerin Türk Havayolları A. O., Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları işletmesi ve Denizcilik Bankası T. A. O. ve D. B. Deniz Nakliyatı T. A. Ş. vasıtaları ile nakillerinde ağırlık üzerinden navlun tarifesi uygulanır.

Banka defter ve kayıtlarının mahiyeti

MADDE 66. — Bankanın her türlü evrak, kayıt, defter ve senetleriyle bunlara dayanan hesap özetleri resmî belge sayılır.

Borçlunun ikametgâhi

MADDE 67. — Banka ile işlem yapılması sırasında borçlu veya kefillerinin gösterdikleri adres, kanuni ikametgâh sayılır. Sonradan vukubulan değişiklikler, mahkeme ve icra yetkisini değiştirmez.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 64. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 65. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 66. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 67. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

Ceza müeyyideleri

MADDE 68. a) Kanunun 43 ve 44 ncü maddelerinde gösterilen zorunluluk ve yükümlülükleri yerine getirmiyen bankalar ile sorumlu organları hakkında 7129 sayılı Bankalar Kanununun 68 nci; kanunun 40 ncü maddesinin II nci paragrafının (a) bendi mucibince Banka tarafından umumî disponibilite ve mevduat karşılıkları için tesbit edilen oranları müddetinde tesis etmiyen veya noksan tesis eden bankalar hakkında aynı kanunun 69 ncü ve (b) bendi mucibince aldığı ayarlama kararlarına aykırı hareket eden bankalar hakkında aynı kanunun 70 ncü maddesinde gösterilen cezalar uygulanır.

Yukarıki fıkra hükmüne göre kovuşturma yapılması, Bankanın bildirmesi üzerine, Maliye Bakanlığı tarafından Cumhuriyet Savcılığına müzekkere yazılmasına bağlıdır. Bu takdirde, aynı kanunun 80 ve 81 ncü maddeleri uygulanır.

b) Bu kanunun 35 ncü maddesi hükümlerine aykırı hareket edenler, (a) bendinde yazılı kanunun 74 ncü maddesi gereğince cezalandırılırlar.

GEÇİCİ MADDE 1. — Banka Müdürler Kurulu, bu kanunun yürürlüğe girdiği günden itibaren Banka Meclisine inkilâbeder; üyelerin görevleri müddetlerinin sonuna kadar devam eder. Müdürler Kurulunun Personel Temsilcisi üyesinin bu görevi bu kanunun yürürlüğe girdiği gün sona erer.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günden itibaren, Banka Genel Müdürü Governör ve Banka Genel Müdür Muavimleri Governör Yardımcıları unvanını alırlar ve görevleri müddetlerinin sonuna kadar devam eder.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günden murakıp olanların görevleri, Banka Denetleme Kurulu üyesi olarak, sürelerinin sonuna kadar devam eder.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günde Bankada görevli olan diğer şahısların görevleri devam eder.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 63. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günde Banka portföyünde mevcut Hazine bonoları Maliye Bakanlığı ile Banka arasında ve T. Emlâk Kredi Bankasına verilmiş olan Hazine kefaletini haiz tahvil mukabili avans hesabı, Maliye Bakanlığı, Banka ve ilgili müessese arasında tesbit edilecek esas ve şartlar dairesinde tasfiye edilir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günde 1715 sayılı Kanun gereğince tedavüle çıkarılmış bulunan banknotlar, yeni bir emisyonla tebdil edilinceye kadar bu kanun hükümlerine tâbi olarak tedavülde kalır.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Banka Kredilerini Tanzim Komitesince ittihaz edilmiş bileümle kararlar, Bankaca hilâfına karar alınmadıkça, hüküm ifade etmekte devam eder.

GEÇİCİ MADDE 8. — Bu kanunun 5 nci maddesiyle 15 milyon liradan 25 milyon liraya çıkarılmış bulunan sermayenin artırılan 10 milyon lirasına tekabül eden hisse senetlerinin tamamı (A) grupuna tahsis edilir.

Söz konusu 10 milyon liralık hisse senetlerine tekabül eden meblâğ, Banka nezdinde mevcut provizyonlardan, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yapılacak ilk Genel Kurul toplantısına kadar defaten karşılanır.

Yürürlükten kaldırılan kanunlar

MADDE 69. — 2 . 6 . 1929 tarih ve 1514 sayılı Evrakı Nakdiyenin ihtiyatları ile Değiştirilmesi hakkındaki Kanun ve 11 . 6 . 1930 tarihli, 1715 sayılı T. C. Merkez Bankası Kanunu ile bu kanunu değiştiren veya buna eklenen 12 . 2 . 1937 tarihli, 3133 sayılı, 12 . 6 . 1943 tarihli, 4431 sayılı, 4 . 2 . 1948 tarihli, 5167 sayılı, 8 . 7 . 1948 tarihli, 5256 sayılı, 2 . 5 . 1949 tarihli, 5377 sayılı, 27 . 4 . 1955 tarihli, 6544 sayılı, 18 . 5 . 1955 tarihli, 6571 sayılı, 25 . 6 . 1956 tarihli, 6758 sayılı, 24 . 2 . 1961 tarihli, 260 sayılı, 3 . 1 . 1963 tarihli, 142 sayılı, 21 . 4 . 1965 tarihli, 583 sayılı kanunlar ile 7129 sayılı Bankalar Kanununun 33 ncü ve 47 nci maddeleri, 2279 sayılı Ödünç Para Verme Kanununun 302

(Geçici Komisyonun değişikliği)

GEÇİCİ MADDE 5. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 6. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 8. — Aynen kabul edilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan kanunlar

MADDE 69. — 2 . 6 . 1929 tarih ve 1514 sayılı Evrakı Nakdiyenin ihtiyatları ile Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun ve 11 . 6 . 1930 tarihli 1715 sayılı T. C. Merkez Bankası Kanunu ile bu kanunu değiştiren veya buna eklenen 12 . 2 . 1937 tarihli, 3133 sayılı, 12 . 6 . 1943 tarihli, 4431 sayılı, 4 . 2 . 1948 tarihli, 5167 sayılı, 8 . 7 . 1948 tarihli, 5256 sayılı, 2.5.1949 tarihli, 5377 sayılı, 27 . 4 . 1955 tarihli, 6544 sayılı, 18 . 5 . 1955 tarihli, 6571 sayılı, 25 . 6 . 1956 tarihli, 6758 sayılı, 24 . 2 . 1961 tarihli, 260 sayılı, 3 . 1 . 1963 tarihli, 142 sayılı, 21 . 4 . 1965 tarihli, 583 sayılı Kanunlar ile 7129 sayılı Bankalar Kanununun 33 ncü ve 47 nci maddeleri, 2279 sayılı Ödünç Para

(Hükümetin Teklifi)

sayılı Kanunla değişik 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlükteki kanunların işbu kanuna uymayan hükümleri Banka hakkında uygulanmaz.

Yürürlük

MADDE 70. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 71. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

Verme Kanununun 302 sayılı Kanunla değişik 9 ncu maddesinin 2 nci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

12 . 5 . 1964 tarihli ve 468 sayılı Kanunun 4 ncu maddesinin son fıkrası hükmü Banka hakkında uygulanmaz.

Yürürlükteki kanunların işbu kanuna uymayan hükümleri Banka hakkında uygulanmaz.

MADDE 70. — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 71. — Aynen kabul edilmiştir.

16 . 1 . 1969

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Ticaret Bakanı <i>A. Türkel</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. Â. Özkan</i>
Devlet Bakanı <i>H. Atabeyli</i>	Devlet Bakanı <i>K. Ocak</i>	Güm. ve Tek. Bakanı <i>N. Mentese</i>	Tarım Bakanı <i>B. Dağdaş</i>
Devlet Bakanı <i>S. T. Müftüoğlu</i>	Adalet Bakanı <i>H. Dinçer</i>	Ulaştırma Bakanı <i>S. Bilgiç</i>	Çalışma Bakanı <i>T. Toker</i>
Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Sükan</i>	Sanayi Bakanı <i>M. Turgut</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>R. Sezgin</i>
Dışişleri Bakanı V. <i>S. Öztürk</i>	Maliye Bakanı <i>C. Bilgehan</i>	Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Kürşad</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Menteseoğlu</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>İ. Ertem</i>	Bayındırlık Bakanı <i>O. Alp</i>	Köy İşleri Bakanı <i>S. Kılıç</i>	